

PUBLISKAIS PĀRSKATS

Par sabiedriskā labuma organizāciju darbību un aktualitātēm 2024. gadā

IEVADS	1
GALVENIE SECINĀJUMI	3
SLO SKAITA DINAMIKA	5
SLO STATUSA PIEŠKIRŠANAS UN ATNEMŠANAS TENDENCES	9
SLO IEŅĒMUMI	11
SLO IEŅĒMUMI PA GADIEM	12
SLO IEŅĒMUMI PA REĢIONIEM	13
SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS TENDENCES	16
ZIEDOTĀJI SLO	20
SLO JOMAS	26
SLO SISTĒMĀ NODARBINĀTIE UN NOMAKSĀTIE NODOKĻI	30
SLO AKTUALITĀTES	32

IEVADS

Publiskā pārskata par sabiedriskā labuma organizāciju (turpmāk – SLO) darbību un aktualitātēm 2024. gadā mērķis ir sniegt visaptverošu un analītisku ieskatu SLO darbības rezultātos, vērtējot rādītājus tendencē un dinamikā pēdējo gadu laikā, veicot datu analīzi un izdarot secinājumus. Mērķauditorija ir SLO un statusa pretendenti, esošie un potenciālie ziedotāji, Sabiedriskā labuma komisijas (turpmāk – SLK) locekļi, politikas veidotāji, kā arī plašāka sabiedrība, kas interesējas par sabiedriskā labuma jomas attīstību un tās ietekmi uz sabiedrību.

Finanšu ministrija ir valsts pārvaldes institūcija, kuras kompetencē ir sabiedriskā labuma politikas izstrāde, attīstība un īstenošanas uzraudzība. Finanšu ministrija nodrošina sadarbību ar citām valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām (turpmāk – NVO), tai skaitā SLO, lai radītu vienotu izpratni par sabiedriskā labuma jomas darbību un veiksmīgi to īstenotu un attīstītu.

Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) ir izpildinstitūcija, kas īsteno valsts politiku sabiedriskā labuma jomā. VID ir atbildīgs par SLO statusa piešķiršanas, atņemšanas un uzraudzības procesu. Tā galvenie pienākumi ietver organizāciju darbības atbilstības izvērtēšanu normatīvo aktu prasībām, kā arī kontroli pār to, vai organizācijas faktiski ievēro sabiedriskā labuma principus un sasniedz deklarētos mērķus, atbilstoši Sabiedriskā labuma organizāciju likuma (turpmāk – SLO likums) normām.

SLK ir koleģiāla konsultatīva institūcija, kuras uzdevums ir izvērtēt organizāciju pieteikumus SLO statusa iegūšanai, sniegt atzinumus par SLO darbību un gadījumos, kad SLO neatbilst tās statusam, sniegt atzinumu par statusa atņemšanu. SLK darbība balstās uz objektivitātes un taisnīguma principiem, nodrošinot, ka SLO statusa piešķiršana un SLO darbības izvērtēšana ir pamatota un balstīta uz organizāciju reālo ieguldījumu sabiedrības labā.

SLO likums, kas stājās spēkā 2004. gada 1. oktobrī, ir izstrādāts ar mērķi veicināt biedrību, nodibinājumu, kā arī reliģisko organizāciju un to iestāžu sabiedriskā labuma darbību. Likumdevējs ir noteicis, ka NVO, kuras pretendē uz SLO statusu, jādarbojas sabiedriskā labuma darbības jomās, kas definētas SLO likumā.

Sabiedriskā labuma darbība ir tāda darbība, kas sniedz nozīmīgu labumu sabiedrībai vai kādai tās daļai, īpaši, ja tā vērsta uz:

- labdarību;
- cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzību;
- pilsoniskas sabiedrības attīstību;
- izglītības, zinātnes, kultūras veicināšanu;
- veselības veicināšanu, kā arī slimību profilaksi;
- sporta atbalstīšanu, tostarp augstu sasniegumu sporta veicināšanu;
- vides aizsardzību;
- palīdzības sniegšanu katastrofu un ārkārtas situāciju gadījumos;
- sabiedrības, īpaši trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu, sociālās labklājības celšanu.

GALVENIE SECINĀJUMI

SLO sektors 2024. gadā, analizējot SLO skaita izmaiņas vairāku gadu griezumā, iezīmējas ar nelielām, bet pozitīvām pārmaiņām. SLO skaits samazinājās tikai par 1,7%¹ (no 1 754 līdz 1 724), un dažos reģionos pat fiksēts neliels pieaugums – Vidzemē (+4) un Latgalē (+5). Vērtējot ilgākā periodā (2021–2024), kopējais kritums ir ievērojams – no 2 401 līdz 1 724 organizācijām (–28%), taču 2024. gads apliecina sektora stabilizēšanos, ko nostiprina arī neliels pieaugums uz 2025. gada sākumu (+2,5%).

Finansiāli sektors turpina augt: kopējie ieņēmumi sasniedza 354,7 milj. EUR, kas ir par 11% vairāk nekā 2023. gadā un par gandrīz 50% vairāk nekā 2021. gadā. Izaugsmi veicināja dotāciju un subsīdiju pieaugums (+26% pret 2023. gadu, līdz 129,4 milj. EUR) un ziedojumu kāpums (+22%, līdz 80,6 milj. EUR), savukārt saimnieciskās darbības ieņēmumi būtiski saruka (–42%, līdz 28,7 milj. EUR). Tas norāda uz finansējuma struktūras maiņu – SLO arvien vairāk paļaujas uz publisko finansējumu un ziedojumiem, vienlaikus palielinot saikni ar publiskās politikas prioritātēm un budžeta piešķirumu ietvaru. Vienlaikus jāatzīmē, ka kategorija “Citi ieņēmumi” būtiski pieauga (+36%, līdz 83,9 milj. EUR), kas galvenokārt saistīts ar vienreizējiem darījumiem vai citiem neperiodiskiem ieņēmumiem, nevis regulāru darbību.

Ziedojumu dinamika uzrāda rekordaugstu līmeni: kopējais apjoms biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām sasniedza 133,5 milj. EUR, no kuriem SLO piesaistīja 80,6 milj. EUR. Īpaši strauji auguši vispārējie ziedojumi (+46% pret 2023. gadu), kamēr mērķziedojumi saglabā esošo apjomu. Vidējais ziedojums uz vienu SLO ir aptuveni 46,8 tūkst. EUR, kas ir vairāk nekā divarpus reizes lielāks nekā 2021. gadā². Tas apliecina sabiedrības un uzņēmumu uzticības pieaugumu, kā arī uzņēmumu korporatīvās sociālās atbildības nostiprināšanos. Reģionālā disproporcija kļūst izteiktāka: Rīga veido 86% no visiem ieņēmumiem (303,8 milj. EUR), kamēr vairāki reģioni piedzīvo stagnāciju vai kritumu. Pierīga un Vidzeme uzrāda nelielu izaugsmi, bet Kurzeme, Zemgale un Latgale – samazinājumu. Lai mazinātu nevienlīdzību, reģionālajām SLO jāstiprina kapacitāte, jādiversificē finansējuma avoti un jāveido sadarbības tīkli.

SLO statusa piešķiršanas dinamika uzlabojusies: 2024. gadā piešķirti 111 statusi (+9,9% pret 2023. gadu), atteikumu skaits sarucis līdz 8, bet statusa atņemšanas gadījumi samazinājušies līdz 71, kas ir par 47% mazāk nekā 2023. gadā (135 gadījumi). Brīdinājumu skaits sarucis līdz 14, kas apliecina uzraudzības efektivitāti un konsultatīvās pieejas nostiprināšanos.

Ieņēmumu struktūras analīze rāda, ka organizācijas ar plašāku darbības spektru (trīs un vairāk jomas) dominē finanšu ziņā – tās veido tikai piekto daļu no kopējā skaita, bet ģenerē 58% no visiem ieņēmumiem. Tas norāda uz korelāciju starp darbības jomu daudzveidību un finanšu kapacitāti.

SLO ekonomiskā ietekme uz valsts budžetu pieaug: nodokļu un citu maksājumu apjoms 2024. gadā sasniedza 50,2 milj. EUR (+67% pret 2021. gadu), lai gan organizāciju skaits ar algotiem darbiniekiem samazinājies par ceturtdaļu.

¹ Publiskajā pārskatā izmantoti VID dati, kuri fiksēti 2025. gada oktobrī/decembrī.

² Šis rādītājs ir statistisks vidējais, kas ilustrē kopējo tendenci, lai gan faktiskais sadalījums ir nevienmērīgs – daļa organizāciju saņem ievērojami lielākus ziedojumus, bet citas – tikai nelielas summas vai vispār nesaņem ziedojumus.

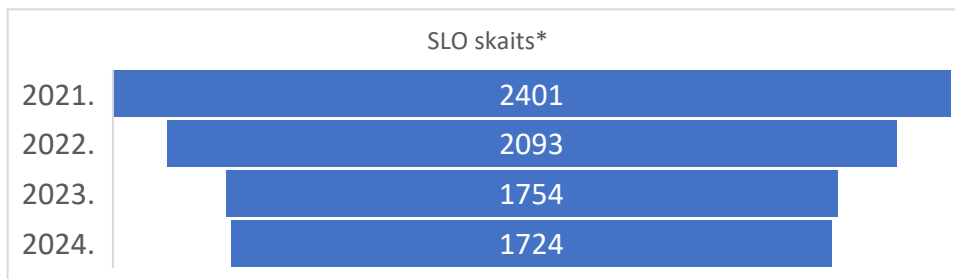
Darbinieku kopskaits saglabājas stabils (ap 13 tūkstošiem), kas liecina par sektora konsolidāciju un efektivitātes pieaugumu.

KOMENTĀRS

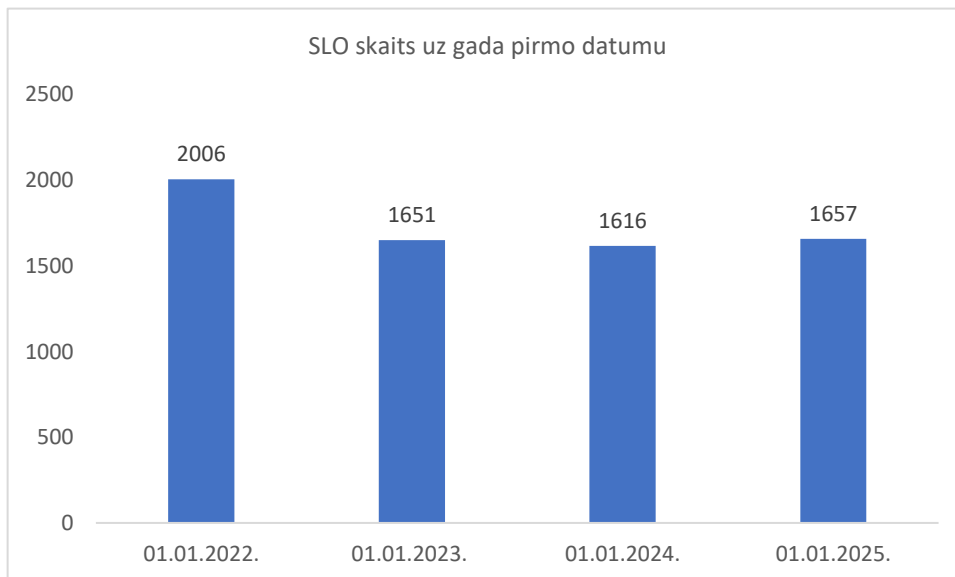
Kopumā 2024. gads raksturojas ar sektora stabilizāciju, finanšu izaugsmi, ziedojumu apjoma palielināšanos, vienlaikus saskatot reģionālo nevienlīdzību, lielāku atkarību no publiskā finansējuma un nepieciešamību stiprināt kapacitāti, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.

SLO SKAITA DINAMIKA

2024. gadā SLO skaits, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, vairs tik būtiski nesamazinās — samazinājums pret 2023. gadu ir tikai apmēram 1,7 %, kas liecina par relatīvu stabilizāciju. Straujākais SLO skaita samazinājums notika iepriekšējos gados: no 2022. uz 2023. gadu samazinājums sasniedza aptuveni 16,2 %, bet no 2021. uz 2022. gadu — ap 12,8%.

1.grafiks. SLO skaita izmaiņu dinamika, 2020.-2024. gads. Avots: VID dati (* SLO skaits kaut vienu dienu attiecīgajā gadā).

2.grafiks. SLO skaita izmaiņu dinamika uz gada pirmo datumu, 2021. – 2024. gads³. Avots: VID dati.

SLO skaita dinamika ietver gan jaunu organizāciju pieteikšanos statusam, gan esošo organizāciju darbības izbeigšanu, reorganizāciju vai statusa zaudēšanu neatbilstības dēļ. SLO statuss nav pastāvīgs un tiek regulāri – katru gadu – pārskatīts, lai nodrošinātu, ka to saglabā tikai tās organizācijas, kas faktiski veic sabiedriskā labuma darbību un darbojas sabiedriskā labuma mērķu labā. 2024. gada nelielais skaita kritums liecina par sektora stabilizēšanos. Organizācijas ar nodalītu saimniecisko darbību un pārskatāmu ziedojumu plūsmu⁴ nostiprina savas pozīcijas un piesaista lielu daļu sabiedrības un uzņēmēju ziedojumu un dāvinājumu, ko pierāda arī ziedojumu un dāvinājumu pieaugums 2024. gadā (salīdzinot ar 2023. gadu) par 22%.

Vērtējot SLO skaitu uz **2025. gada 1. janvāri**, redzams, ka pēc vairāku gadu samazinājuma tendences ir neliels pieaugums — no 1616 organizācijām 2024. gada sākumā līdz 1657 organizācijām 2025. gada sākumā (+2,5 %).

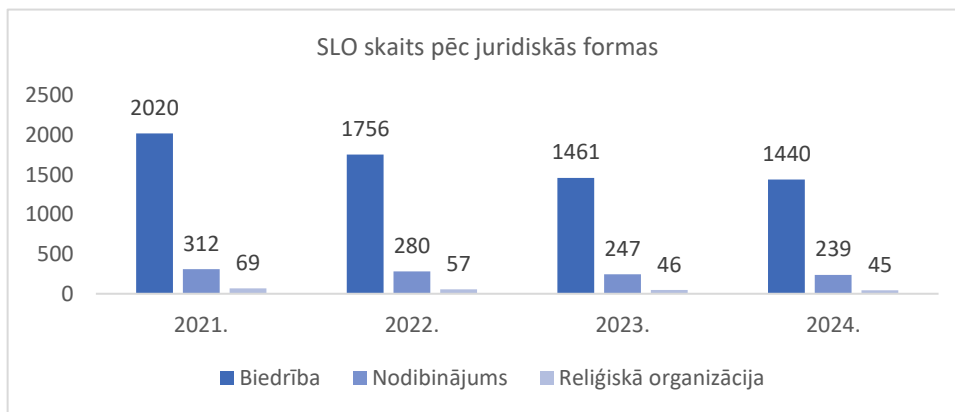
³ VID izmanto abus statistikas rādītājus: “uz gada pirmo datumu” – stabilitātes un ilgtermiņa tendencēm un “kaut vienu dienu gadā” – aktivitātes un izmaiņu intensitātei.

⁴ SLO gada pārskati publiski pieejami VID SLO reģistrā ikvienam interesentam. SLO likuma 4.panta otrā daļa nosaka, ka “personas, kuras ziedo SLO, ir tiesīgas saņemt likumos noteiktos nodokļu atvieglojumus, izņemot gadījumus, kad tās atsauc savu ziedojumu”. Detalizētāk skatīt sadaļu “Ziedotāji SLO”.

KOMENTĀRS

Šī izmaiņa ir nozīmīga, jo tā apliecina ne tikai stabilizāciju, bet arī sektora spēju atjaunoties un piesaistīt jaunas organizācijas sabiedriskā labuma statusam.

SLO SKAITS PĒC JURIDISKĀS FORMAS

3.grafiks. SLO skaits 2020. - 2024. gadā pēc juridiskās formas. Avots: VID dati

2024. gadā, salīdzinot ar 2023. gadu, SLO skaits ir samazinājies visās kategorijās, taču atšķirīgā intensitātē (3.grafiks). Biedrību skaits ar SLO statusu sarucis no 1461 līdz 1440, kas ir neliels samazinājums – tikai par 1,4%, un tas norāda uz krituma tempa mazināšanos pēc straujākas lejupslīdes iepriekšējos gados. Nodibinājumu skaits ar SLO statusu samazinājies no 247 līdz 239, kas ir 3,2% kritums, savukārt reliģisko organizāciju skaits ar SLO statusu - no 46 līdz 45, kas ir tikai 2,2% samazinājums. Tātad, salīdzinot ar 2023. gadu, vismazāk sarukušas reliģiskās organizācijas, bet lielākais samazinājums procentuāli ir nodibinājumiem, lai gan absolūtos skaitļos tas ir neliels.

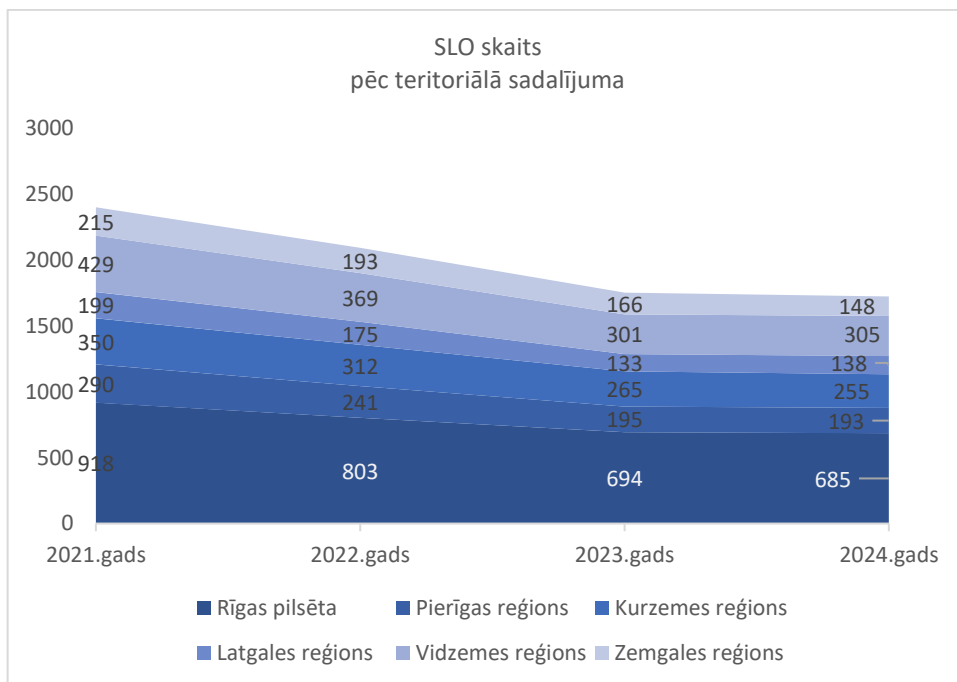
Ja vērtējam četru gadu dinamiku, tad biedrības kopš 2021. gada samazinājušās par 28,7%, nodibinājumi par 23,4%, bet reliģiskās organizācijas par 34,8%. Tas nozīmē, ka ilgtermiņā vislielākais procentuālais kritums ir reliģiskajām organizācijām, kamēr nodibinājumi ir visstabilākā kategorija, bet biedrības, lai gan procentuāli vidējā pozīcijā, absolūti skaitliski sarukušas visvairāk (3.grafiks).

KOMENTĀRS

SLO struktūra pēc juridiskās formas uzrāda skaidru koncentrāciju uz biedrībām, kas veido vairāk nekā 80% no kopējā skaita visos gados. Jebkuras izmaiņas šajā segmentā būtiski ietekmē visu SLO sektoru.

SLO SKAITA DINAMIKA PĒC TERITORIĀLĀ SADALĪJUMA

Izvērtējot SLO skaita dinamiku pēc teritoriālā sadalījuma (4.grafiks), var secināt, ka dažos reģionos ir vērojamas izaugsmes pazīmes. Salīdzinot ar 2023. gadu, neliels pieaugums fiksēts Vidzemē – no 301 līdz 305 SLO (+4) un Latgalē – no 133 līdz 138 (+5). Tie ir pozitīvi signāli, kas var liecināt par adaptācijas procesu, jaunu finansējuma avotu piesaisti, kā arī par reģiona sabiedrisko organizāciju un kopienu aktīvu iesaisti. Pārējos reģionos tendence ir negatīva: Rīgā skaits sarucis no 694 līdz 685 (-9), Pierīgā – no 195 līdz 193 (-2), Kurzēm – no 265 līdz 255 (-10), bet Zemgalē – no 166 līdz 148 (-18), kas ir vislielākais kritums starp 2023. un 2024. gadu. Jāatzīmē, ka Zemgalē, kur fiksēts lielākais samazinājums, iepriekš bija viens no reģioniem ar salīdzinoši augstu SLO skaitu, kas arī izskaidro šīs izmaiņas apjomu.

4.grafiks. SLO skaits 2020. - 2024. gadā pēc SLO skaits pēc teritoriālā sadalījuma. Avots: VID dati

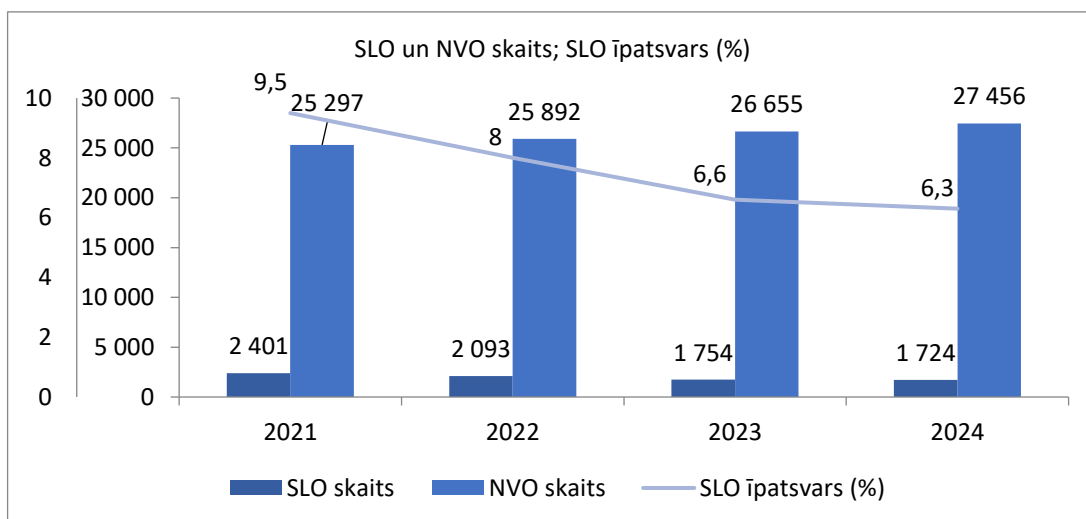
Salīdzinot ilgākā periodā – 2021. gadu ar 2024. gadu, redzams, ka visos reģionos kopējais skaits ir būtiski samazinājies. Rīgā organizāciju skaits sarucis no 918 līdz 685 (–233 jeb –25%), Pierīgā – no 290 līdz 193 (–97 jeb –33%), Kurzēmē – no 350 līdz 255 (–95 jeb –27%), Latgalē – no 199 līdz 138 (–61 jeb –31%), Vidzemē – no 429 līdz 305 (–124 jeb –29%), bet Zemgalē – no 215 līdz 148 (–67 jeb –31%).

KOMENTĀRS

Četrus gadu periodā vislielākais kritums absolūtos skaitļos ir Rīgā, savukārt procentuāli visstraujākais kritums ir Pierīgā, Latgalē un Zemgalē. Kopējā tendence ir lejupslīdoša, taču neliels pieaugums Vidzemē un Latgalē 2024. gadā var norādīt uz iespējamu izaugsmes potenciālu reģionos.

NVO UN SLO SKAITA KORELĀCIJA

Laika periodā no 2021. līdz 2024. gadam SLO skaita, NVO kopskaita un SLO īpatsvara dinamika skaidri atspoguļo divas savstarpēji saistītas tendences (5.grafiks): SLO skaits samazinās, savukārt NVO kopskaits katru gadu turpina pieaugt.

No 2021. līdz 2024. gadam NVO skaits ir pieaudzis par 2 189 organizācijām jeb aptuveni 8,7 %. Lai arī pieauguma temps nav straujš, tas ir pietiekami stabils un konsekvents, lai mazinātu SLO īpatsvaru visā NVO sektorā.

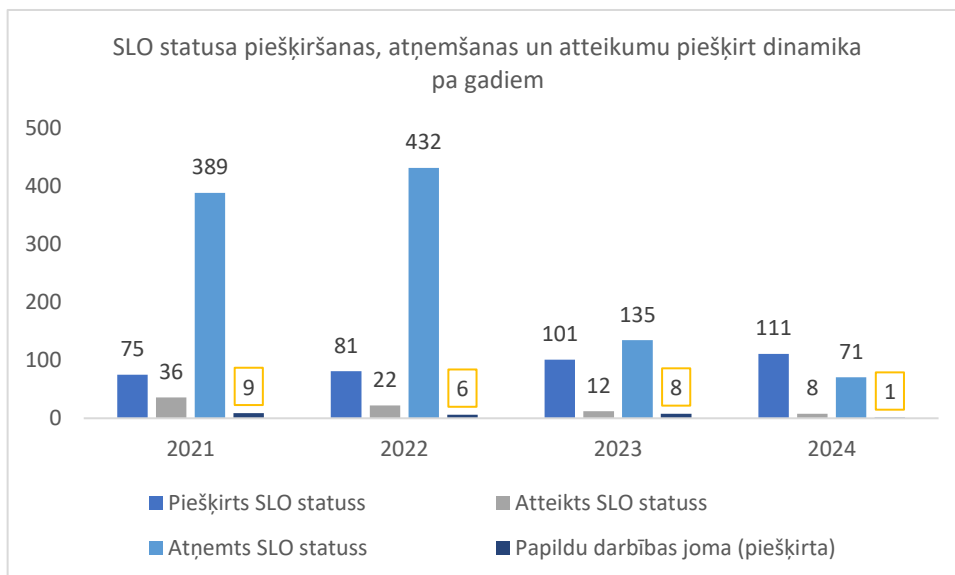
KOMENTĀRS

2024. gads ir salīdzinoši stabilizēts periods, kurā gan SLO skaita lejupslīde, gan SLO īpatsvara samazinājums ir vismazākais četros gados. To sekmē arī SLO statusa piešķiršanas un atņemšanas pozitīvā bilance. 2024. gadā SLO skaits pieauga par 41 vienību, jo piešķirti 111 jauni sabiedriskā labuma statusi, atņemti 71, likvidāciju nebija, bet viens statuss tika atjaunots ar tiesas lēmumu⁵.

⁵ 2024. gadā Administratīvās apgabaltiesas sprieduma rezultātā, kuru vēlāk ar 2024. gada 13. jūnija lēmumu apstiprināja Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departaments, biedrībai "Neatkarība Balt." tika atjaunots SLO statuss. Tiesa konstatēja, ka biedrības darbība atbilst tās sabiedriskā labuma mērķim un ka VID nebija pierādījis būtiskus normatīvo aktu pārkāpumus, tādēļ statusa atņemšana nebija pamatota.

SLO STATUSA PIEŠĶIRŠANAS UN ATŅEMŠANAS TENDENCES

Salīdzinot 2024. gadu ar 2023. gadu, redzamas būtiskas izmaiņas SLO statusa piešķiršanas un uzraudzības dinamikā. 2024. gadā piešķirto statusu skaits sasniedza 111, kas ir par 9,9 % vairāk nekā 2023. gadā (101), liecinot par pieaugošu pieteikumu kvalitāti un atbilstību normatīvajām prasībām.

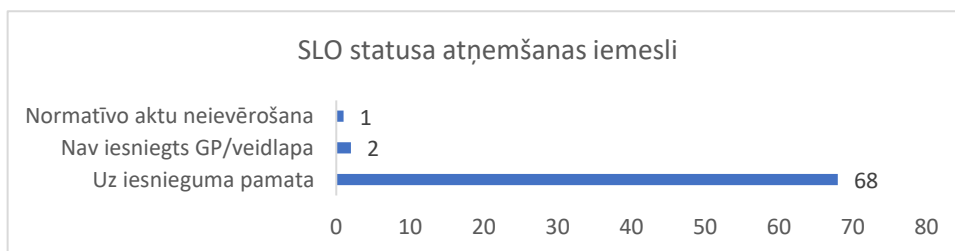
10.grafiks. SLO statusa piešķiršanas un atteikumu piešķirt dinamika pa gadiem, 2021. – 2024. gads. Avots: VID dati.

Tajā pašā laikā atteikumu skaits turpina samazināties – no 12 gadījumiem 2023. gadā līdz 8 gadījumiem 2024. gadā (–33,3 %), kas norāda uz labāku sagatavotību un izpratni par prasībām. Īpaši pozitīva tendence ir statusa atņemšanas gadījumu kritums – no 135 gadījumiem 2023. gadā līdz 71 gadījumam 2024. gadā (–47,4 %) (10.grafiks). Tas apliecina, ka organizācijas vai nu labāk ievēro normatīvos aktus, vai arī savlaicīgi atsakās no statusa, ja nespēj nodrošināt sabiedriskā labuma darbību. Papildu darbības jomu piešķiršana praktiski nenotiek – 2024. gadā tikai 1 gadījums, salīdzinot ar 8 gadījumiem 2023. gadā.

Kopējais SLO skaits pieauga, jo 2024. gadā bija pozitīva neto balance statusu piešķiršanā. Uz 2024. gada sākumu skaits bija 1616, bet uz 2025. gada sākumu tas sasniedza 1657 (+2,5 %). Pieaugums skaidrojams ar to, ka 2024. gadā piešķirti vairāk statusu nekā atņemti (111 pret 71), savukārt 2023. gadā balance bija negatīva (101 pret 135). Tas norāda uz normatīvās vides stabilizēšanos un uzraudzības efektivitāti, tomēr kopējais skaita pieaugums ir neliels.

KOMENTĀRS

Atteikumu struktūra rāda, ka galvenais atteikumu un SLO statusa atņemšanas gadījumu iemesls ir faktiski SLO aktivitāšu trūkums.

11.grafiks. VID pieņemto lēmumu par SLO statusa atņemšanu iemesli 2024. gadā. Avots: VID dati

Izvērtējot iepriekš minēto informāciju, secināms, ka saglabājas formālo pieteikumu problēma – daļa organizāciju joprojām iesniedz pieteikumus bez reāli īstenotām aktivitātēm, kas rada risku atteikumiem.

Lai mazinātu šos riskus, VID jāturpina un jāpilnveido aktivitātes, kas nodrošina ne tikai informācijas pieejamību, bet arī proaktīvu konsultatīvo atbalstu organizācijām pirms pieteikuma iesniegšanas. Tas palīdzētu samazināt formālos atteikumus. Papildus jāuzlabo informācijas pieejamība par prasībām – vadības ziņojumu, termiņiem, pamatojumu un dokumentāciju –, lai mazinātu atteikumu un statusa atņemšanas gadījumus. Informācija par prasībām jau ir pieejama VID tīmekļvietnē, taču nepieciešams nodrošināt, lai organizācijas to saprot un izmanto praksē.

Minētās aktivitātes jau ir uzsāktas, jo laika posmā no 2021. līdz 2024. gadam SLO uzraudzības rādītāji piedzīvojuši būtiskas svārstības, un 2024. gads iezīmē pāreju uz konsultatīvu pieeju.

12.grafiks. SLO nosūtīto brīdinājumu skaits. Avots: VID dati

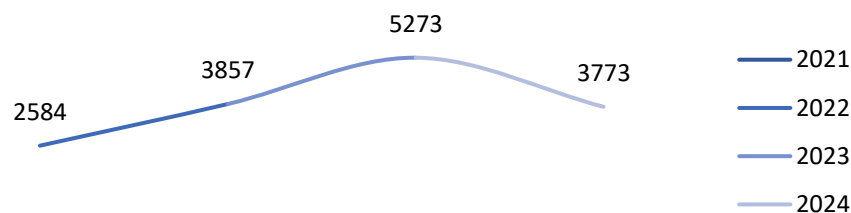
Svarīgs rādītājs ir brīdinājumu skaita dinamika. Ja 2021. gadā tika nosūtīti 120 brīdinājumi, 2022. gadā – 52, 2023. gadā skaits īslaicīgi pieauga līdz 112, bet 2024. gadā saruka līdz tikai 14 brīdinājumiem (12.grafiks). Šis kritums skaidrojams ar uzraudzības sistēmas efektivitāti un preventīvajiem pasākumiem – VID uzlaboja komunikāciju ar SLO, skaidrojot prasības un termiņus, kā arī ieviesa automatizētus atgādinājumus EDS sistēmā, kas palīdz organizācijām savlaicīgi iesniegt pārskatus. Pašregulācijas pieaugums nozīmē, ka organizācijas biežāk pašas atsakās no statusa, ja nespēj izpildīt prasības, tādējādi samazinot gadījumus, kad jāizsaka brīdinājums.

KOMENTĀRS

Kopumā brīdinājumu skaita kritums apliecina normatīvās vides stabilizēšanos un organizāciju spēju savlaicīgi izpildīt prasības.

Brīdinājumi par darbības pārskata savlaicīgu neiesniegšanu 2024. gadā nav izsūtīti vispār, kas apliecina ievērojamu savlaicīguma uzlabošanos, kuru veicināja “Konsultē vispirms” veiktās aktivitātes, kā arī augstu atbildības sajūtu par SLO darbības atskaitīšanos un augstu gada pārskatu iesniegšanas kultūru. Vienlaikus jāņem vērā, ka no 2023. gada darbības pārskats ir iekļauts gada pārskatā sadaļā “Vadības ziņojums”, tādējādi organizācijām bija jāpielāgojas jaunajai prasībai. Tas varēja radīt papildu izaicinājumus dokumentu sagatavošanā. Vienlaikus saglabājas problēmas ar papildu informācijas nesniegšanu SLO darbības izvērtēšanai – šajā kategorijā ir 10 gadījumi, kas veido lielāko daļu no kopējā brīdinājumu skaita.

**"Konsultē vispirms" ietvaros VID nosūtīto vēstuļu un ziņojumu skaits
SLO ar skaidrojošu informāciju**

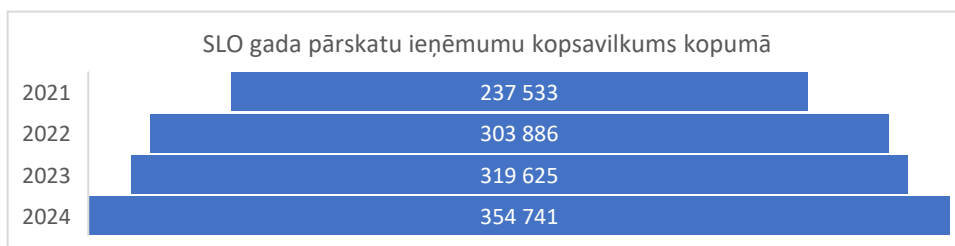

13.grafiks. "Konsultē vispirms" ietvaros nosūtīto vēstuļu un ziņojumu skaits ar skaidrojošu informāciju par pieļautām neatbilstībām un aicinājumu tās novērst vai izskaidrot. Avots: VID dati

"Konsultē vispirms" ietvaros SLO nosūtīto vēstuļu un ziņojumu skaits ar skaidrojošu informāciju par pieļautajām neatbilstībām un aicinājumu tās novērst un izskaidrot 2024. gadā ir 3 773 (13.grafiks), kas ir par 28,5% mazāk nekā 2023. gadā (5 273), tomēr tas joprojām ir ievērojami augstāks nekā 2021. gadā. Iepriekšējos gados vērojams stabils pieaugums – 2022. gadā par 49,3%, 2023. gadā par 36,7%, kas norāda uz ilgtermiņa tendenci stiprināt konsultatīvo pieeju pirms brīdinājuma izteikšanas.

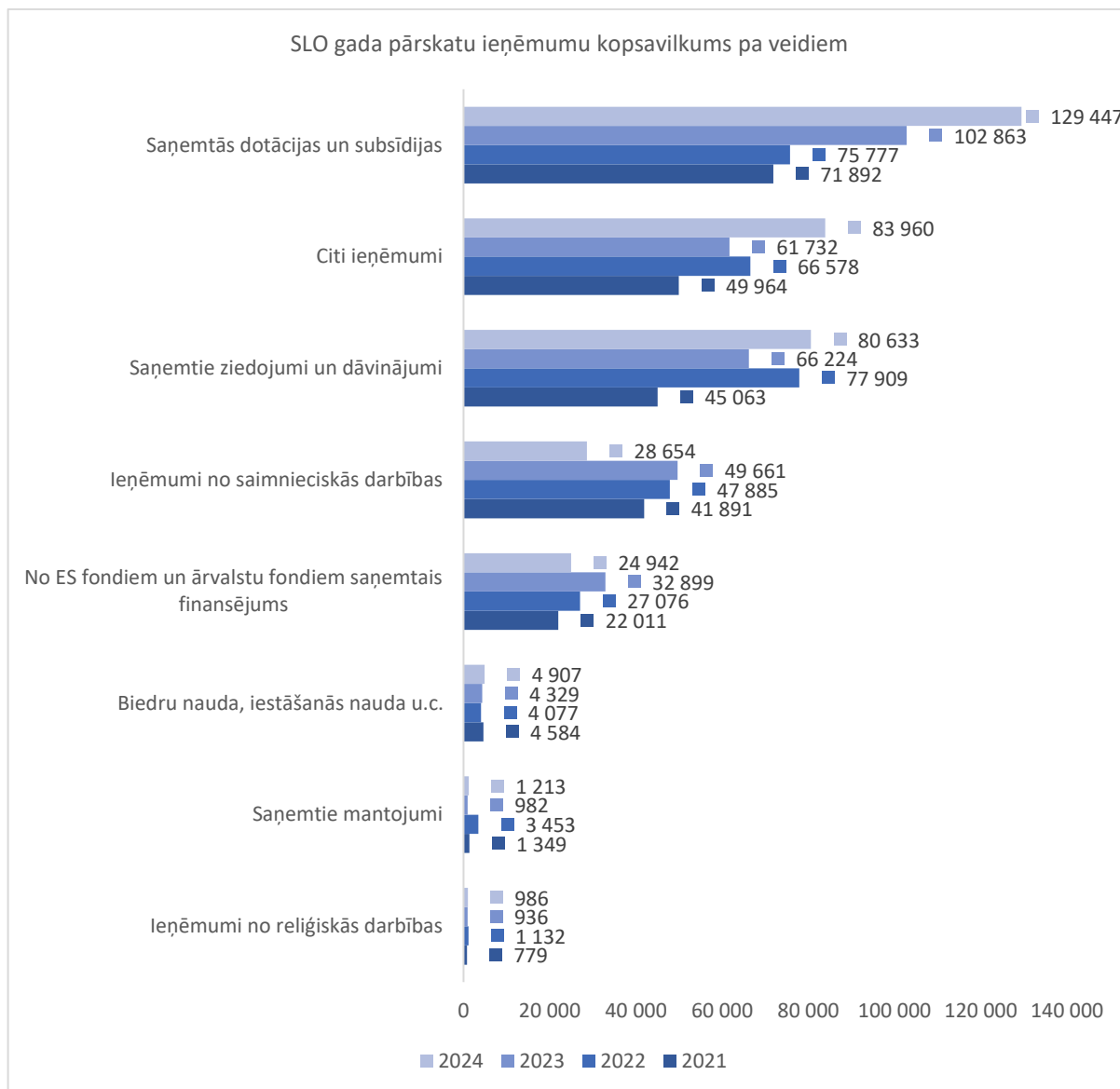
SLO IEŅĒMUMI

SLO kopējie ieņēmumi pēdējo četru gadu laikā ir piedzīvojuši stabilu pieaugumu, sasniedzot 354,7 milj. EUR 2024. gadā (14.grafiks). Salīdzinājumā ar 2023. gadu tas ir par aptuveni 11% vairāk, bet pret 2021. gadu – gandrīz par 50% vairāk. Laika posmā no 2021. līdz 2022. gadam kopējie ieņēmumi pieauga par vairāk nekā 66 milj. EUR, ko galvenokārt veidoja ziedojumu un dāvinājumu un dotāciju pieaugums konkrētā gadā. Ja 2023. gadā bija novērojams neliels ieņēmumu pieaugums salīdzinot ar 2022. gadu, savukārt 2024. gadā (salīdzinot ar iepriekšējo gadu) atkal redzams būtisks kāpums, kas norāda uz sektora nostiprināšanos un finansējuma pieejamības paplašināšanos. Tomēr struktūras analīze rāda, ka pieaugums nav vienmērīgs visās kategorijās – dažas pozīcijas ir būtiski augušas, citas piedzīvojušas kritumu.

14.grafiks. SLO kopējie ieņēmumi pa gadiem, 2021.-2024. gads, tūkst. EUR. Avots: VID dati

2024. gadā vislielāko īpatsvaru veidoja saņemtās dotācijas un subsīdijas – 129,4 milj. EUR, kas ir par 26% vairāk nekā 2023. gadā (15.grafiks). Tas apliecina valsts un pašvaldību finansējuma nozīmi. Ziedojumi un dāvinājumi sasniedza 80,6 milj. EUR, pieaugot par 22% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kas liecina par sabiedrības un uzņēmumu augošu iesaisti. Savukārt ieņēmumi no saimnieciskās darbības būtiski samazinājās – no 49,7 milj. EUR 2023. gadā līdz 28,7 milj. EUR 2024. gadā. ES un citu ārvalstu fondu finansējums 2024. gadā saruka līdz 24,9 milj. EUR, kas ir par ceturtdaļu mazāk nekā 2023. gadā. Citi ieņēmumi uzrādīja strauju kāpumu – 83,9 milj. EUR (+36%). Tie gan nav saistīti ar regulāru darbību. Biedru nauda un reliģiskās darbības ieņēmumi saglabājās stabilā līmenī, veidojot nelielu daļu no kopējās struktūras.

15.grafiks. SLO ieņēmumu izmaiņas 2021.-2024. gads, tūkst. EUR. Avots: VID dati

SLO IEŅĒMUMI PA GADIEM

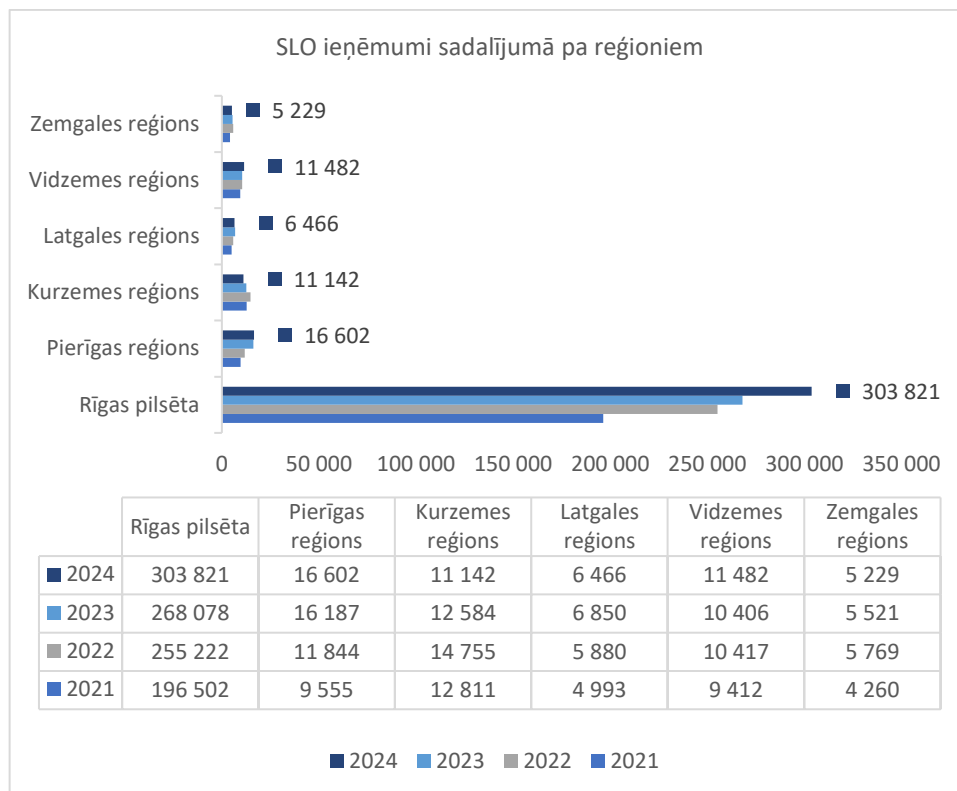
- Kopējā izaugsme un struktūras maiņa:** SLO ieņēmumi četros gados pieauguši par gandrīz 50%, sasniedzot 354,7 milj. EUR 2024. gadā. Tomēr izaugsme nav vienmērīga – saimnieciskās darbības ieņēmumi 2024. gadā samazinājušies, kamēr publiskais finansējums būtiski palielinājies. Saņemtās dotācijas un subsīdijas pieaugušas no 71,9 milj. EUR 2021. gadā līdz 129,4 milj. EUR 2024. gadā (+80%), kas norāda uz valsts un pašvaldību tendenci deleģēt sabiedrībai nozīmīgas funkcijas SLO un SLO redz iespēju aizpildīt šīs “tukšās vietas”, uzņemoties daļu no sabiedrībai svarīgām funkcijām (piemēram, sociālo atbalstu, integrāciju, kultūru, pilsonisko līdzdalību u.c.), bieži ar tuvāku pieeju cilvēkiem. Tas apliecina, ka sektors redz iespēju plašāk izmantot savu pienesumu – sniegt atbalstu sabiedrībai, papildinot valsts un pašvaldību sniegtos pakalpojumus ar mērķtiecīgāku pieeju. Tas gan arī apliecina valsts un pašvaldību finansējuma dominanci un vienlaikus pastiprina sektora sasaisti ar politikas un budžeta lēmumiem.

2. **Sabiedrības iesaiste:** Līdztekus tam pieaug arī ziedojumu un dāvinājumu apjoms (no 45,1 milj. EUR līdz 80,6 milj. EUR), kas liecina par uzticības stiprināšanos SLO, kā arī sabiedrības un uzņēmumu aktīvāku iesaisti SLO īstenotajās iniciatīvās un aktivitātēs.
3. **ES fondu dinamika:** Finansējums no ES un ārvalstu fondiem 2024. gadā samazinājās par 24%, kas var būt saistīts ar plānošanas perioda noslēgumu. Tas nozīmē, ka nākotnē organizācijām jāmeklē alternatīvi finansējuma avoti.
4. **Saimnieciskās darbības kritums:** Ieņēmumu samazinājums no saimnieciskās darbības par 42% var liecināt par stratēģijas maiņu SLO sektorā. Viens no būtiskākajiem iemesliem ir tendence daļēji vai pilnībā pārorientēt saimniecisko darbību uz sociālā uzņēmuma modeli⁶. Normatīvais regulējums kopš 2022. gada vidus ļauj SLO dibināt sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA), kurai piešķirts sociālā uzņēmuma statuss, apvienojot uzņēmējdarbību ar sociālo mērķi. Šis statuss nodrošina piekļuvi grantiem un valsts un pašvaldību atbalsta programmām sociālajiem uzņēmumiem, vienlaikus ļaujot veikt neierobežotu saimniecisko darbību.
 - Praksē novērojama tendence, ka SLO saglabā savu statusu ziedojumu piesaistei, bet saimniecisko darbību pārnēs uz atsevišķu SIA ar sociālā uzņēmuma statusu. Šāda divu juridisko personu struktūra ļauj optimāli izmantot normatīvo regulējumu, apvienojot sabiedriskā labuma funkcijas ar uzņēmējdarbības elastību. Šai dinamikai – SLO saimnieciskās darbības pārnese uz sociālā uzņēmuma modeli – ir būtiski sekot līdzi, jo tā var ietekmēt SLO segmenta finanšu struktūru.
5. **Citi ieņēmumi:** Analizējot ieņēmumu struktūru, redzams, ka 2024. gadā kategorija “Citi ieņēmumi” ir būtiski pieaugusi – no aptuveni 50 miljoniem EUR 2021. gadā un 66,6 miljoniem EUR 2022. gadā līdz 84 miljoniem EUR 2024. gadā. Šie ieņēmumi ietver citus darījumus, kas nav klasificējami kā ziedojumi, saimnieciskā darbība vai fondi. Neatkarīgi no to izcelsmes un regularitātes visi SLO ieņēmumi, tostarp “Citi ieņēmumi”, saskaņā ar SLO statusu ir izmantojami tikai statūtos noteikto sabiedriskā labuma mērķu īstenošanai un nevar tikt novirzīti privātam vai peļņas sadales nolūkam.
 - Sektors aug, bet kļūst arvien vairāk atkarīgs no publiskā finansējuma un ziedojumiem, kamēr pašu gūtie ieņēmumi no saimnieciskās darbības samazinās.

SLO IEŅĒMUMI PA REĢIONIEM

SLO ieņēmumi 2024. gadā sasniedza 354,7 milj. EUR, tomēr izaugsme nav sadalīta vienmērīgi — lielāko daļu no tās nodrošina tieši Rīga. (16.grafiks)

⁶ Sociālo uzņēmuma likuma 8.panta 4¹ daļa un SLO likuma 11.panta septītā daļa.

16.grafiks. SLO ieņēmumi sadalījumā pa reģioniem 2021. – 2024. gads, tūkst. EUR. Avots: VID dati

SLO ieņēmumi Rīgā turpina pieaugt un 2024. gadā pieaugums ir par 35,7 milj. EUR, tādējādi kopējais apjoms ir sasniedzis 303,8 milj. EUR. Tas nozīmē, ka Rīga veido teju 86% no visiem SLO ieņēmumiem Latvijā. Koncentrācija Rīgā norāda uz strukturālām priekšrocībām – galvaspilsētā ir lielāks profesionālu organizāciju skaits, kas spēj piesaistīt apjomīgus projektus un starptautisku finansējumu. Turklāt uzņēmumu un privātpersonu ekonomiskā kapacitāte Rīgā ir augstāka, kas veicina lielāku ziedojumu apjomu. To apliecina arī uzņēmējdarbības struktūra – 2024. gadā Rīgā darbojās 75 288 ekonomiski aktīvu uzņēmumu⁷, turklāt Rīgā uz 1000 iedzīvotājiem ir 121 ekonomiski aktīvie uzņēmumi, kuri nodrošina būtiskāko daļu no privātā sektora ekonomiskā pienesuma. Vienlaikus reģionos saglabājas tendence, ka vietējie uzņēmēji biežāk atbalsta savas kopienas organizācijas, radot lokālu solidaritātes efektu.

Pierīgas un Vidzemes reģioni 2024. gadā arī uzrāda pozitīvas tendences. Pierīga palielināja savus ieņēmumus līdz 16,6 milj. EUR, kas gan ir tikai 2–3% pieaugums gadā, taču ilgtermiņā reģions kopš 2021. gada ir izaudzis par 74% — visvairāk no visiem Latvijas reģioniem. Vidzeme ir vienīgais reģions ārpus Rīgas, kas 2024. gadā piedzīvo izaugsmi — ieņēmumi sasniedz 11,5 milj. EUR, kas ir par 10% vairāk nekā gadu iepriekš. Šī stabilā un konsekventā izaugsme norāda uz Vidzemes SLO spēju piesaistīt resursus un stiprināt reģionālo aktivitāti.

Pretējā spektrā atrodas Kurzeme, Latgale un Zemgale. Kurzemes ieņēmumi 2024. gadā sarūk līdz 11,1 milj. EUR, kas ir par 11% mazāk nekā 2023. gadā un zemākais līmenis kopš 2021. gada. Līdzīga tendence novērojama Zemgalē, kur ieņēmumi samazinās otro gadu pēc kārtas, noslīdot līdz 5,2 milj. EUR. Latgale pēc straujas izaugsmes 2021.–2023. gadā 2024. gadā piedzīvo nelielu kritumu līdz 6,5 milj. EUR.

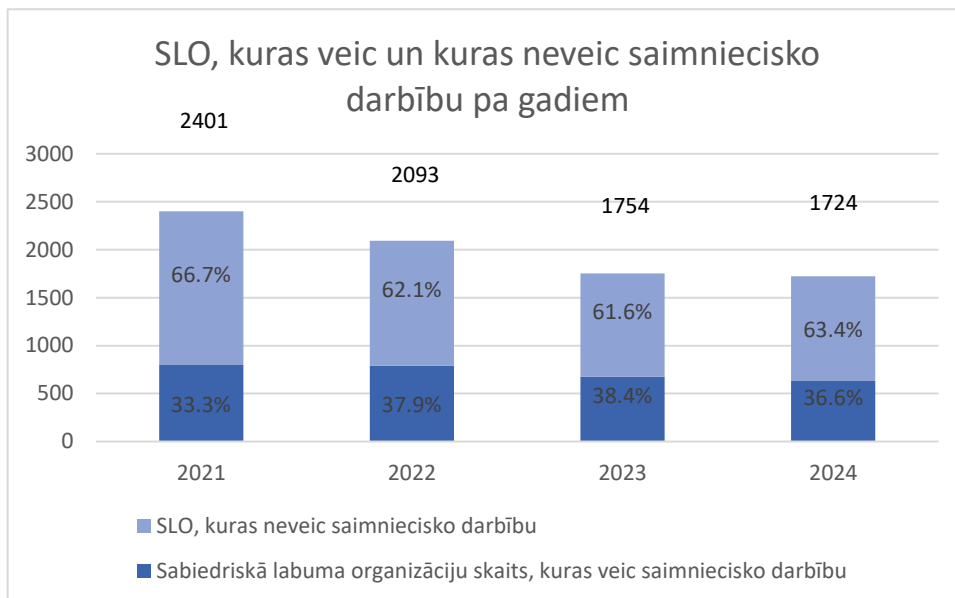
KOMENTĀRS

⁷ Rīgas Domes Stratēģijas uzraudzības sistēmas dati.

Kopumā 2024. gada dati iezīmē divas skaidras tendences. Pirmkārt, SLO sektora kopējais finansiālais apjoms turpina pieaugt. Otrkārt, reģionālā nevienlīdzība kļūst izteiktāka — Rīgas pārsvars pieaug, bet vairāki reģioni piedzīvo stagnāciju vai kritumu. Lai to mazinātu, pašām SLO ir jāstrādā pie stabilitātes un ilgtspējas. Organizācijām būtu jāveido dažādoti finansējuma avoti — nepaļauties tikai uz vienreizējiem ziedojumiem, bet piesaistīt gan regulāros ziedotājus, gan uzņēmumu atbalstu, gan valsts un pašvaldību grantus. Tāpat varētu ieteikt stiprināt kapacitāti — apmācīt komandu projektu rakstīšanā, finanšu plānošanā un digitālajā komunikācijā, lai varētu konkurēt par ilgtermiņa finansējumu. Ieteicams būtu veidot sadarbības tīklus ar citām reģionālām organizācijām, lai kopīgi piesaistītu resursus un dalītos pieredzē. Šie soļi palīdzētu mazināt atkarību no īstermiņa projektiem un nodrošināt stabilāku darbību reģionos. Tomēr jāņem vērā, ka galvaspilsētā koncentrējas būtiskākie finanšu un cilvēkresursi, kas nodrošina plašākas iespējas piesaistīt ziedojumus, projektus un publisko finansējumu. Šī koncentrācija veicina organizāciju kapacitāti, ļaujot tām nodrošināt lielāku pakalpojumu apjomu.

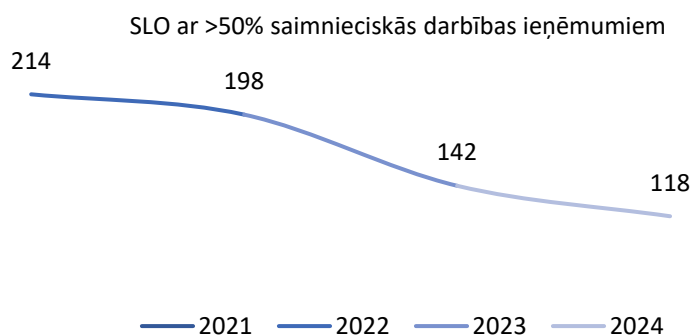
SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS TENDENCES

2024. gadā saimniecisko darbību veica 631 SLO, kas ir par 43 mazāk nekā 2023. gadā (674), jeb kritums par 6,4%. Proporcija pret kopējo SLO skaitu samazinājās no 38,4% 2023. gadā līdz 36,6% 2024. gadā (–1,8 procentpunkti).

17.grafiks. SLO, kuras veic un kuras neveic saimniecisko darbību pa gadiem (2021.-2024.). Avots: VID dati

Salīdzinot ar 2021. gadu, kad saimniecisko darbību veica 799 organizācijas (33,3% no kopējā skaita), četrus gadu periodā kritums ir ievērojams – par 168 organizācijām jeb 21%.

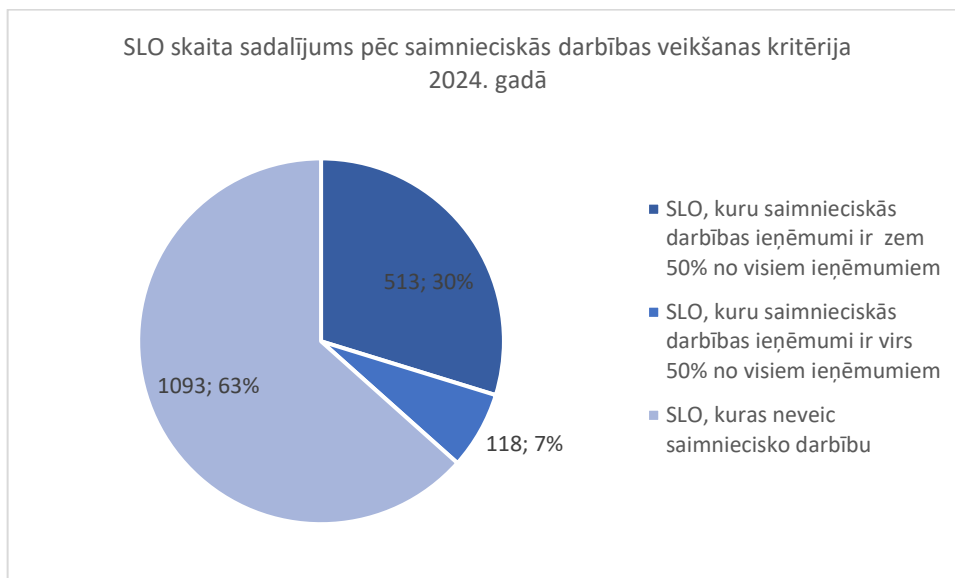

18.grafiks. SLO skaits, kuru saimnieciskās darbības ieņēmumi ir virs 50% no visiem ieņēmumiem (2021.-2024.). Avots: VID dati

Īpaši izteiktas izmaiņas vērojamas organizāciju segmentā, kuru saimnieciskās darbības ieņēmumi veido vairāk nekā 50% no kopējiem ieņēmumiem (18.grafiks). Šo organizāciju skaits sarucis no 214 SLO 2021. gadā līdz 118 SLO 2024. gadā, kas ir gandrīz par pusi mazāk. Procentuāli tas nozīmē, ka 2021. gadā vairāk nekā ceturtdaļa (26,8%) no saimniecisko darbību veicošajām SLO balstījās galvenokārt uz saimniecisko darbību (vairāk nekā 50% ieņēmumi no saimnieciskās darbības), bet 2024. gadā šis rādītājs saruka līdz 18,7%. Tas skaidri norāda uz finansējuma struktūras diversifikāciju – organizācijas arvien vairāk paļaujas uz ziedojumiem, dotācijām, valsts un pašvaldību finansējumu, projektu līdzekļiem un citiem ienākumiem, nevis uz pašu gūtiem ieņēmumiem no saimnieciskās darbības.

KOMENTĀRS

Finansējuma struktūras diversifikācijas izmaiņu iemesli var būt stratēģiska izvēle koncentrēties uz sabiedriskajiem mērķiem, nevis uz intensīvām saimnieciskās darbības aktivitātēm. Rezultātā SLO sektors kļūst mazāk atkarīgs no tirgus svārstībām, taču tas palielina atkarību no ārējiem finansējuma avotiem.

19.grafiks. SLO veiktā saimnieciskā darbība 2024. gadā. Avots: VID dati.

KOMENTĀRS

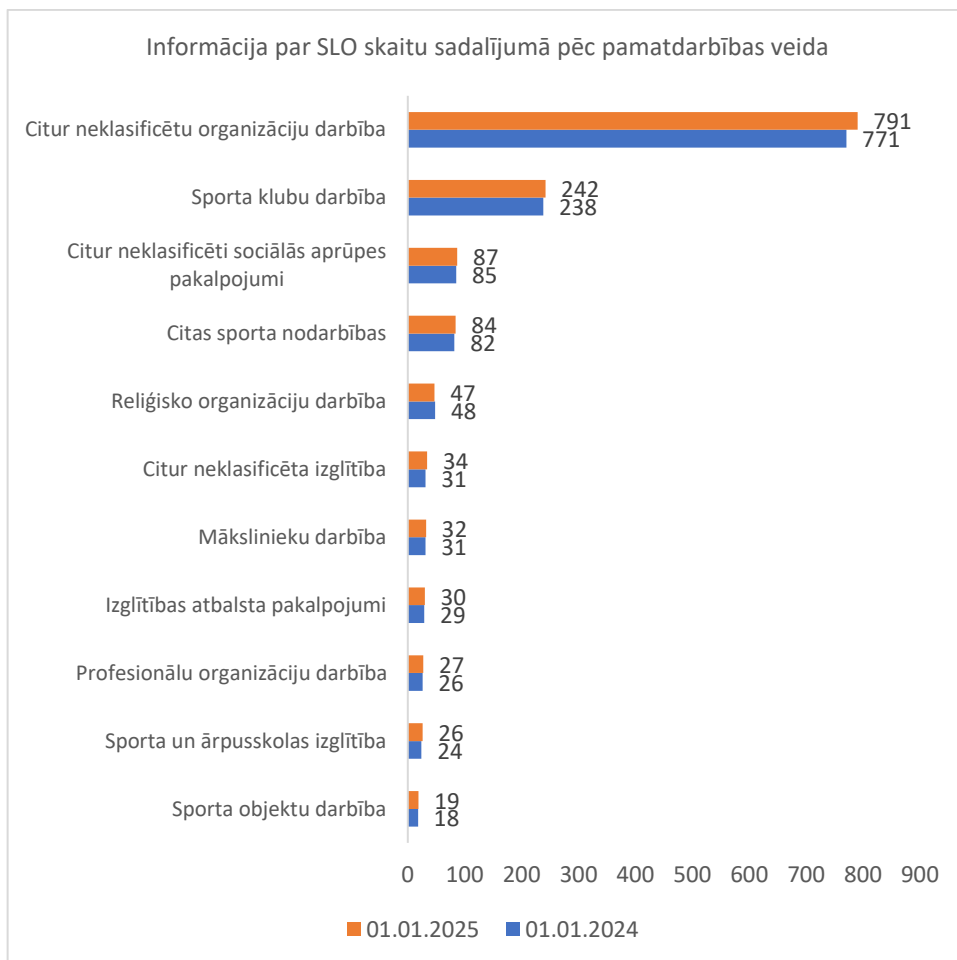
SLO, kas veic saimniecisko darbību, ir finansiāli stabilākas, taču tām jānodrošina, lai šī darbība nekļūtu par galveno mērķi. Ja saimnieciskās darbības ieņēmumi veido vairāk nekā 50% no kopējiem ienākumiem, organizācijai īpaši jāvērtē, kā šī darbība veicina sabiedriskā labuma funkcijas.

Atbilstoši SLO likumam, visi ienākumi – arī no saimnieciskās darbības⁸, – jāizmanto statūtos noteiktajiem sabiedriskā labuma mērķiem. Ja ziedojumu kopsumma gadā pārsniedz 12 minimālās algas, vismaz 75% no ziedojumiem un saimnieciskās darbības ieņēmumiem, kam piemēro nodokļu atvieglojumus, jānovirza sabiedriskā labuma darbības jomai, kas norādīta lēmumā par SLO statusu.

Likums aizliedz sadalīt mantu vai naudu starp dibinātājiem vai valdes locekļiem, pat netieši. Organizācijai jādarbojas caurskatāmi un jāatspoguļo savi rādītāji. SLO un tās biedri nav peļņas guvēji – visi līdzekļi jānovirza sabiedriskā labuma mērķiem.

SLO pati par sevi (un tās biedri) nav saimnieciskās darbības aktivitāšu labuma guvējs. SLO tiek veidota ar mērķi sniegt sabiedrisko labumu un, lai finanšu līdzekļus novirzītu sabiedriskā labuma mērķiem.

⁸ SLO likuma 2.panta otrā daļa nosaka, ka par sabiedriskā labuma darbību nav uzskatāma darbība tādā apjomā, kādā tā vērsta uz biedrības un nodibinājuma biedru vai dibinātāju un ar tiem saistītu personu privāto interešu un vajadzību apmierināšanu, izņemot darbību, ko veic biedrība vai nodibinājums, kas dibināts un darbojas, lai aizstāvētu sociāli mazaizsargāto personu grupu un trūcīgo personu un ģimeņu tiesības un intereses.

20.grafiks. Informācija par SLO sadalījumā pēc pamatdarbības veida 2024. gadā – TOP 10 SLO jomas pēc NACE koda. Avots: VID dati.

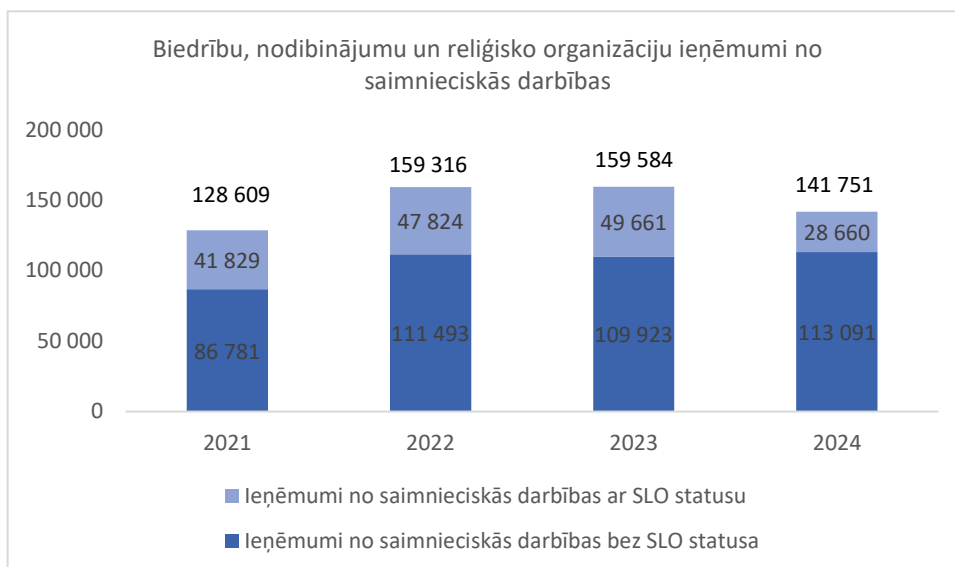
2024. gadā vislielāko SLO skaitu saglabā NACE koda kategorija “Citur neklasificētu organizāciju darbība”, pieaugot no 771 līdz 791, kam seko sporta klubu darbība ar nelielu pieaugumu no 238 līdz 242. Lielais īpatsvars “Citur neklasificētu organizāciju darbība” skaidrojams ar to, ka SLO darbība ir plaša un neiekļaujas vienā konkrētā nozarē. NACE klasifikācija galvenokārt ir pielāgota komercdarbībai.

Uz 2025. gada 1. janvāri SLO kopumā veica saimniecisko darbību 62 dažādās jomās. Tas parāda, ka SLO sektors Latvijā ir ļoti daudzveidīgs – no sociālās aprūpes, izglītības un kultūras līdz sportam, veselības pakalpojumiem un dažādiem specializētiem profesionālajiem pakalpojumiem.

No šīm 62 jomām 23 jomās darbojas tikai viena SLO. Tās galvenokārt ir specifiskas, šauras specializācijas jomas – piemēram, medniecība, žurnālu izdošana, izklaides parki, botāniskie dārzi, dažādi individuālie profesionālie pakalpojumi, augstākā izglītība un citas retāk pārstāvētās darbības.

Savukārt 6 jomās darbojas divas SLO. Šeit pārsvarā ir praktiska un plašāk izmantojama saimnieciskā darbība – piemēram, viesu māju izmitināšana, nekustamo īpašumu pārvaldīšana, konsultācijas, inženierpakalpojumi, vidējā izglītība un bērnu dienas aprūpe.

NVO UN SLO SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS SALĪDZINĀJUMS

21.grafiks. Ieņēmumi no saimnieciskās darbības biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskām organizācijām ar un bez SLO statusa, tūkst. EUR. Avots: VID dati.

2024. gadā, salīdzinot ar 2023. gadu, kopējie biedrību, nodibinājumu un reliģisko organizāciju ieņēmumi no saimnieciskās darbības saruka par aptuveni 11% (no 159,6 milj. EUR līdz 141,8 milj. EUR) (21.grafiks). Krituma pamatvirzītājs bija SLO segments: SLO saimnieciskās darbības ieņēmumi samazinājās par aptuveni 42% (no 49,66 milj. EUR līdz 28,66 milj. EUR), kamēr organizācijas bez SLO statusa uzrādīja nelielu pieaugumu par aptuveni 3% (no 109,92 milj. EUR līdz 113,09 milj. EUR). Vienlaikus aktivitātes bāze būtiski nemainījās: aktīvo organizāciju skaits (tās, kur vismaz vienā pārskata rindā vērtība > 0) saglabājās ap 14 tūkstoši, 2024. gadā sasniedzot 14 107, un organizāciju skaits ar saimnieciskās darbības ieņēmumiem palika stabils – ap 5 000.

Šajā periodā saimnieciskās darbības dinamika veidojas trīs fāzēs: straujš pieaugums 2022. gadā, stagnācija 2023. gadā un samazinājums 2024. gadā; pat pēc krituma kopējie saimnieciskās darbības ieņēmumi 2024. gadā joprojām ir aptuveni par 10% virs 2021. gada rādītāja (128,6 milj. EUR → 141,8 milj. EUR). Tomēr struktūra būtiski mainījies: SLO saimnieciskās darbības ieņēmumi 2021.–2024. gadā sarukuši par aptuveni 31% (41,83 milj. EUR → 28,66 milj. EUR), un SLO īpatsvars kopējā apjomā samazinājies no aptuveni 32,5% līdz 20,2%, kamēr biedrību, nodibinājumu un reliģisko organizāciju bez SLO statusa ieņēmumi pieauguši par aptuveni 30% (86,78 milj. EUR → 113,09 milj. EUR) un attiecīgi organizāciju bez SLO statusa dominance ir pieaugusi no 67,5% 2021. gadā līdz 79,8% 2024. gadā.

KOMENTĀRS

Saimnieciskās darbības ieņēmumi arvien vairāk koncentrējas organizācijās bez SLO statusa, kamēr SLO finansējuma struktūra kļūst diversificētāka – mazāka piesaiste tirgus ieņēmumiem, lielāka paļaušanās uz ziedojumiem, dotācijām un projektu finansējumu.

ZIEDOTĀJI SLO

Nodokļu atvieglojumu sistēma ziedojumiem SLO ir izveidota, lai veicinātu šo organizāciju darbību, stiprinātu sabiedrības labklājību un atbalstītu nozīmīgas sabiedriskās iniciatīvas. Latvijā ziedotājiem SLO ir paredzēti nodokļu atvieglojumi juridiskajām personām, savukārt fiziskajām personām ir iespēja iekļaut ziedotās summas Gada ienākumu deklarācijā kā attaisnotos izdevumus un saņemt iedzīvotāju ienākuma nodokļa (turpmāk – IIN) atmaksu, tādējādi veicinot atbalstu sabiedriskā labuma mērķiem.

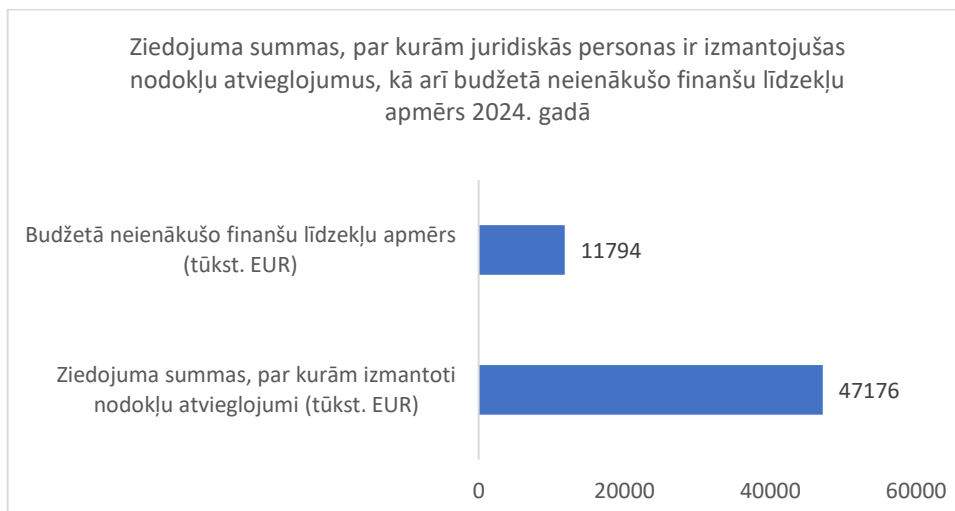
Latvijā uzņēmumiem (juridiskajām personām) ir pieejami trīs veidi nodokļu atvieglojumi par ziedojumiem SLO, kas samazina uzņēmuma ienākuma nodokļa (turpmāk – UIN) maksājumu.

- 1) neiekļaut taksācijas perioda ar UIN apliekamajā bāzē ziedoto summu, bet ne vairāk kā piecu procentu apmērā no iepriekšējā pārskata gada peļņas pēc aprēķinātajiem nodokļiem;
- 2) neiekļaut taksācijas perioda ar UIN apliekamajā bāzē ziedoto summu, bet ne vairāk kā divus procentus no iepriekšējā pārskata gadā kopējās darba ņēmējiem aprēķinātās bruto darba samaksas, no kuras samaksāti valsts sociālās apdrošināšanas maksājumi;
- 3) samazināt taksācijas periodā par pārskata gadā aprēķinātajām dividendēm aprēķināto UIN par 85 procentiem no ziedotās summas, bet nepārsniedzot 30 procentus no aprēķinātās UIN summas par aprēķinātajām dividendēm.

IIN atlaides fiziskajām personām piemēro, samazinot apliekamo ienākumu par attaisnotajiem izdevumiem, tostarp ziedojumiem SLO, ar likumā noteiktiem ierobežojumiem (ne vairāk kā 50 % no gada ienākuma un ne vairāk kā 600 EUR gadā).

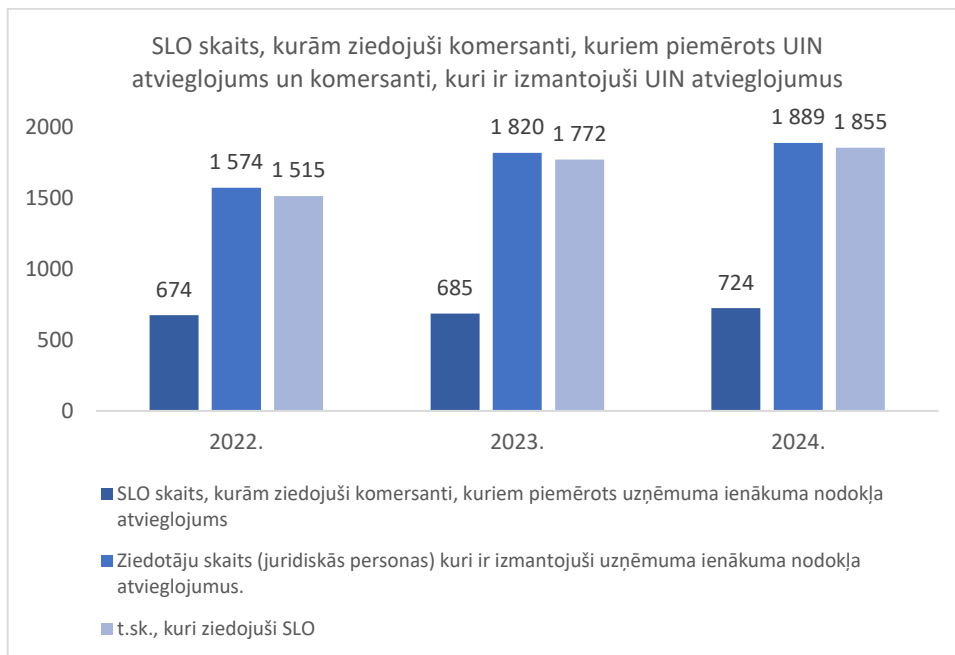
JURIDISKO PERSONU UN FIZISKO PERSONU IZMANTOTIE NODOKĻU ATVIEGLOJUMI

2024. gadā juridiskās personas no ziedojumu summas 47,176 milj. EUR ir saņēmuši nodokļu atvieglojumus 11,794 milj. EUR apmērā (22.grafiks).

22.grafiks. Ziedojuma summas, par kurām juridiskās personas ir izmantojušas nodokļu atvieglojumus, kā arī budžetā neienākušo finanšu līdzekļu apmērs 2024. gadā, tūkst. EUR. Avots: VID dati

Faktiski tas nozīmē, ka katrs budžetā neienākušais eiro 2024. gadā ir piesaistījis aptuveni četrus eiro privātā sektora finansējumu sabiedriskā labuma aktivitātēm.

23.grafiks. SLO skaits, kurām ziedojuši komersanti, kuriem piemērots UIN atvieglojums un komersanti, kuri ir izmantojuši UIN atvieglojumus⁹. Avots: VID dati

2024. gadā SLO skaits, kurām ziedojuši komersanti ar piemērotiem nodokļu atvieglojumiem, sasniedza 724, kas ir par 7,4% vairāk nekā 2022. gadā (23.grafiks). Juridisko personu ziedotāju skaits pieauga līdz 1 889, un no tiem 1 855 ziedoja tieši SLO, kas ir par 22,4% vairāk nekā pirms diviem gadiem. Šajā periodā SLO ziedotāju īpatsvars visu juridisko personu ziedotāju vidū palielinājās no 96,3% līdz 98,2%, kas skaidri parāda arvien lielāku koncentrāciju uz sabiedriskā labuma mērķiem.

2024. gadā 12 975 fiziskās personas izmantoja nodokļu atvieglojumus par ziedojumiem, deklarējot kopējo summu 2,89 miljonus eiro. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ziedotāju skaits pieauga par aptuveni 11%, bet kopējā summa nedaudz samazinājās, kas nozīmē, ka vidējais ziedojums uz personu saruka no aptuveni 257 eiro līdz 223 eiro.

KOMENTĀRS

Fizisko personu iesaiste kļūst plašāka, jo pieaug ziedotāju skaits, taču individuālie ziedojumi ir mazāki, kas liecina par lielāku mazo ziedotāju īpatsvaru un sistēmas pieejamību plašākai sabiedrībai. Šī dinamika norāda uz sabiedrības augošu interesi atbalstīt SLO, pat ja ziedojumu apmērs uz vienu personu ir pieticīgāks. 2024. gadā privātie ziedotāji SLO bija

⁹ Saskaņā ar Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 12. pantu, uzņēmums drīkst piemērot UIN atvieglojumu tikai par tiem ziedojumiem, kas ir veikti likumā noteiktiem saņēmējiem. Likums paredz, ka ziedotāja tiesības uz nodokļu atvieglojumu rodas tad, ja manta vai naudas līdzekļi bez atlīdzības nodoti kādam no šādiem subjektiem: SLO, kurai oficiāli piešķirts SLO statuss; budžeta iestādei; valsts muzejam, kas darbojas kā atvasināta publiska persona vai valsts kapitālsabiedrība, kurai Kultūras ministrija deleģējusi valsts kultūras funkciju izpildi; kā arī NVO, kas reģistrēta ES vai EEZ dalībvalstī un kurai šis valsts normatīvie akti piešķir statusu, kas pielīdzināms Latvijas SLO statusam.

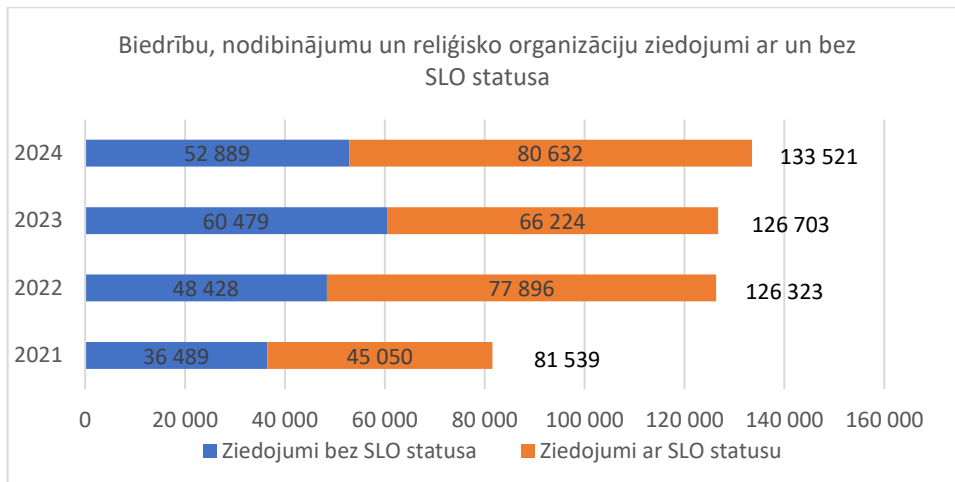
aktīvāki, tomēr zemas patērētāju pārlicības¹⁰, augsto procentu likmju un pieaugošo dzīves izmaksu dēļ mājsaimniecības ziedoja mazākās summās.

Gan juridisko, gan fizisko personu dati apliecina stabilu ziedojumu sistēmas attīstību. Juridiskās personas nodrošina lielāko finansējuma daļu, savukārt fiziskās personas paplašina iesaistes bāzi, veicinot sabiedrības solidaritāti.

¹⁰ OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2, Resilience in uncertain times

ZIEDOJUMU APJOMI

Ziedojumu un dāvinājumu apjoms biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām kopumā – gan ar SLO statusu, gan bez SLO statusa 2024. gadā sasniedza jaunu maksimumu – 133,5 milj. EUR, kas ir par 5% vairāk nekā 2023. gadā (24.grafiks).

24.grafiks. Biedrību, nodibinājumu un reliģisko organizāciju saņemtie ziedojumi un dāvinājumi ar un bez SLO statusa 2021.-2024. gads, tūkst. EUR.
Avots: VID dati

Kopējais ziedojumu apjoms biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām pēdējos četros gados ir būtiski pieaudzis – no aptuveni 81,5 milj. EUR 2021. gadā līdz 133,5 milj. EUR 2024. gadā, kas nozīmē vairāk nekā 60% pieaugumu (24.grafiks). Tomēr šis pieaugums nav vienmērīgi sadalīts starp organizāciju grupām. 2024. gadā īpaši izceļas fakts, ka SLO ir skaitliski nelielas – tikai 1 724 jeb 6,3% no visām NVO –, taču tās piesaista ievērojami lielākus ziedojumu apjomus. Vidējais ziedojums uz vienu SLO ir aptuveni 0,0468 milj. EUR, kas ir vairāk nekā divarpus reizes lielāks nekā 2021. gadā.

2024. gada augstais ziedojumu līmenis liecina par noturīgu sabiedrības vēlmi atbalstīt SLO izvirzītos mērķus un SLO māka un spēja darboties sabiedrībai aktuālās jomās. SLO spēja sadarboties sabiedrībai aktuālās jomās izpaužas vairākos veidos: tās definē skaidrus mērķus, kas atbilst sabiedrības vajadzībām; nodrošina caurskatāmību un uzticamību, kas veicina ziedotāju pārliecību par līdzekļu izmantošanu un aktīvi veido partnerības ar valsts iestādēm, pašvaldībām un uzņēmumiem, īstenojot projektus, kas risina aktuālas problēmas.

Savukārt NVO bez SLO statusa, kuru skaits turpina pieaugt (līdz 27 456 organizācijām 2024. gadā), saņem salīdzinoši nelielus ziedojumu apmērus – vidēji tikai ap 2 tūkst. EUR uz organizāciju. Tas norāda uz augošu disproporciju: ziedojumu politika un prakse koncentrējas uz organizācijām ar SLO statusu, ko sekmē arī UIN atlaides SLO ziedojumiem un fiziskām personām – IIN attaisnotajiem izdevumiem par ziedojumiem SLO.

KOMENTĀRS

Kopumā 2024. gads iezīmē divas pretējas tendences: saimnieciskās darbības ieņēmumi samazinās, īpaši SLO, kamēr ziedojumu apjoms turpina augt, koncentrējoties tieši uz SLO.

ZIEDOJUMU KOPSUMMAS UN TO AVOTU STRUKTŪRA

SLO 2024. gadā saņēma 80,6 milj. EUR ziedojumos un dāvinājumos, tomēr šī izaugsme nav viendabīga – to veido divas atšķirīgas tendences: vispārējo ziedojumu straujš kāpums, kamēr mērķziedojumu apjoms saglabājies tādā pašā apjomā un pat samazinājies pret 2022. gada maksimumu.

Rindas nosaukums	2021	2022	2023	2024
Pārskata gadā saņemto ziedojumu un dāvinājumu kopsumma*	45 063	77 909	66 224	80 633
1. Vispārējie ziedojumi (neierobežotai lietošanai)	27 585	29 324	30 690	44 930
1.1. Latvijas Republikā reģistrētās juridiskās personas	13 512	13 507	15 933	28 511
1.2. Ārvalstu juridiskās personas	3 934	5 030	4 177	5 051
1.3. Fiziskās personas (rezidenti)	5 286	5 445	6 070	5 862
1.4. Fiziskās personas (nerezidenti)	677	558	513	655
1.5. Anonīmi (nezināmi) ziedotāji un dāvinātāji	2 979	3 860	3 434	4 410
1.6. Citi ziedotāji	1 197	924	564	441
2. Mērķziedojumi (noteiktiem mērķiem)	17 478	48 585	35 534	35 704
2.1. Latvijas Republikā reģistrētās juridiskās personas	9 451	24 775	19 429	22 504
2.2. Ārvalstu juridiskās personas	1 131	3 953	4 637	1 219
2.3. Fiziskās personas (rezidenti)	5 960	13 993	7 139	8 112
2.4. Fiziskās personas (nerezidenti)	230	406	258	151
2.5. Anonīmi (nezināmi) ziedotāji un dāvinātāji	486	3 604	3 337	3 120
2.6. Citi ziedotāji	219	1 853	734	598

1.tabula. Informācija par SLO saņemtajiem ziedojumiem 2021.- 2024. gadā, tūkst. EUR.

*Informācijas avots: Biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskats, reliģisko organizāciju gada pārskats. Ziedojumu un dāvinājumu pārskats. Avots: VID dati

2024. gada izaugsmi visvairāk veicināja vispārējie ziedojumi – 2024. gadā tie sasniedza 44,9 milj. EUR, kas ir par 46% vairāk nekā 2023. gadā un aptuveni 1,6 reizes vairāk nekā 2021. gadā. Tas norāda uz būtisku uzticības pieaugumu SLO spējai patstāvīgi lemt par līdzekļu izmantošanu, jo atbalstītāji vairāk atsakās no stingri noteiktiem mērķiem.

2024. gadā vispārējo ziedojumu struktūrā dominē juridiskās personas Latvijā, kuru devums sasniedz 28,5 milj. EUR. Tas ir vairāk nekā dubults pieaugums salīdzinājumā ar 2023. gadu, un būtiski pārsniedz visus iepriekšējos gadus. Šis lēciens var būt saistīts ar ekonomikas stabilizēšanos, korporatīvās sociālās atbildības (turpmāk - CSR) nostiprināšanos, kā arī to, ka uzņēmumi pēc 2022.–2023. gada krīžu perioda¹¹ atgriežas pie pilna apjoma ziedošanas programmu īstenošanas. CSR šajā kontekstā nozīmē uzņēmumu stratēģisku ziedošanu sabiedrības labklājībai, izvēloties projektus, kas atbilst to vērtībām un ilgtspējas mērķiem, integrējot ziedošanu reputācijas un zīmola veidošanā, darbinieku iesaistē un ilgtspējas komunikācijā, lai stiprinātu attiecības ar sabiedrību un demonstrētu atbildīgu rīcību.

Anonīmo ziedojumu pieaugums līdz 4,4 milj. EUR var būt saistīts ar privātuma vēlmes nostiprināšanos, digitālo platformu un telefona kampaņu plašāku izmantošanu, kā arī uzņēmumu politiku, kas dažkārt paredz ziedot bez publiskas identitātes atklāšanas. Savukārt rezidentu fizisko personu ziedojumi 2024. gadā samazinās (no 6,07 milj. līdz 5,86 milj. EUR).

¹¹ Ar "2022.–2023. gada krīžu periodu" tiek domāts laiks, kad uzņēmumu darbību būtiski ietekmēja vairāki ārēji faktori, tostarp Krievijas iebrukums Ukrainā, kas izraisīja energoresursu cenu strauju kāpumu, inflācijas pieaugumu, piegādes ķēžu traucējumus un vispārēju ekonomisko nenoteiktību. Šajā laikā daudzi uzņēmumi samazināja vai apturēja ziedošanas programmas, koncentrējoties uz izmaksu kontroli un stabilitāti.

Atšķirībā no strauji augošajiem vispārējiem ziedojumiem, mērķziedojumi 2024. gadā paliek gandrīz nemainīgi – 35,7 milj. EUR, kas ir tikai nedaudz virs 2023. gada līmeņa (35,5 milj. EUR), bet būtiski zem 2022. gada rādītājiem (48,6 milj. EUR). 2022. gada pieaugumu var skaidrot ar ārkārtas apstākļiem (Ukrainas atbalsta aktivitātes, sociālās krīzes ietekme), bet 2024. gads atgriežas pie iepriekšējā mērķziedojumu apjoma.

Lielāko mērķziedojumu daļu joprojām veido Latvijas juridiskās personas – 22,5 milj. EUR, kas ir pieaugums pret 2023. gadu, taču būtiski mazāk nekā 2022. gadā, un tas rāda, ka uzņēmumi dod arī priekšroku ziedojumiem konkrētiem projektiem ar skaidri definētiem mērķiem.

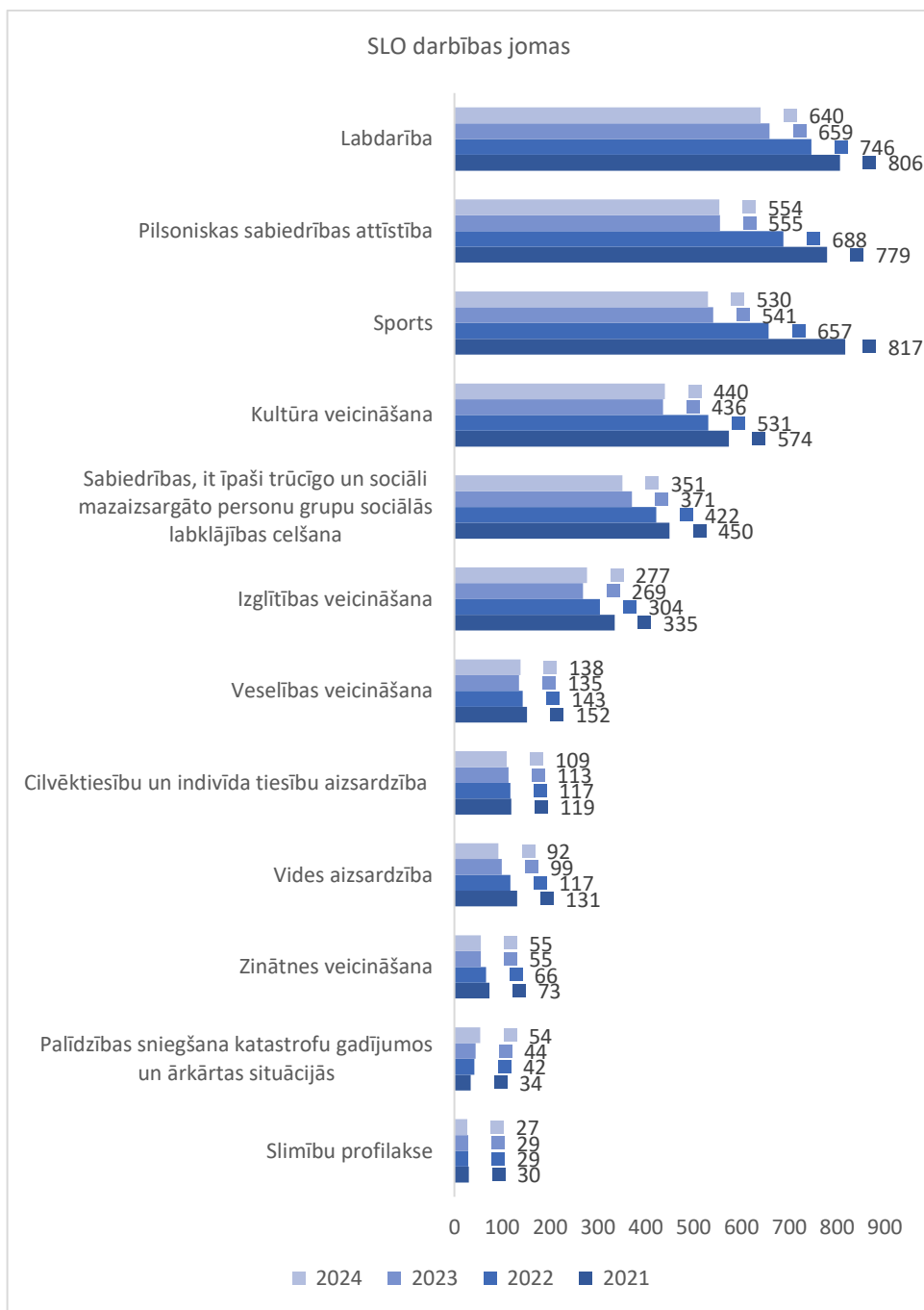
Pretstatā tam ārvalstu juridisko personu mērķziedojumi 2024. gadā sarūk vairāk nekā 3 reizes (no 4,6 milj. uz 1,2 milj. EUR), kas ir straujākais kritums visā tabulā. Tas var liecināt par starptautisko fondu prioritāšu maiņu, finansējuma novirzīšanu citos reģionos vai projektu noslēgšanu.

Pozitīvi, ka rezidentu fizisko personu mērķziedojumi pieaug līdz 8,1 milj. EUR, kas varētu būt saistīts ar konkrētām sabiedrības uzmanības tematikām, piemēram, atbalstu Ukrainas sabiedrībai.

- 2024. gads kopumā iezīmējas kā sektora atgūšanās gads, ko raksturo:
 - rekordaugsts kopējais ziedojumu apjoms (80,6 milj. EUR),
 - būtisks vispārējo ziedojumu pieaugums, īpaši no Latvijas uzņēmumiem.

SLO JOMAS

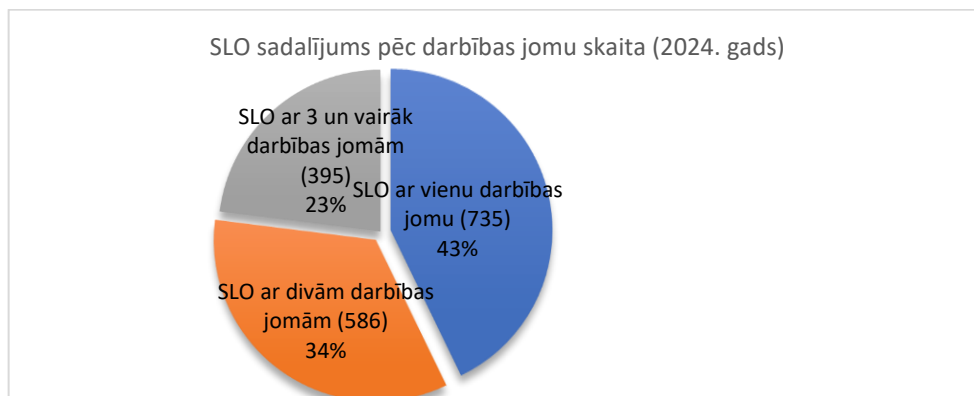
2024. gadā piešķirto sabiedriskā labuma darbības jomu struktūra saglabājas daudzveidīga¹², taču dominē piecas lielākās jomas: labdarība (19,6%), pilsoniskas sabiedrības attīstība (17,0%), sports (16,2%), kultūras veicināšana (13,5%) un sociālās labklājības celšana (10,7%). Kopā tās veido vairāk nekā divas trešdaļas no visām piešķirtajām jomām. Vidēja apjoma jomas ir izglītības veicināšana (8,5%) un veselības veicināšana (4,2%), savukārt cilvēktiesību aizsardzība (3,3%), vides aizsardzība (2,8%), zinātne (1,7%), palīdzība katastrofu gadījumos (1,7%) un slimību profilakse (0,8%) ir salīdzinoši nelielas (25.grafiks).

25.grafiks. SLO skaits, kurām piešķirts SLO statuss konkrētā darbības jomā. (Piešķirto jomu skaits var būt > SLO skaita, jo vienai SLO var piešķirt vairākas jomas) Avots: VID dati.

¹² Piešķirto jomu skaits var būt > SLO skaita, jo vienai SLO var piešķirt vairākas jomas.

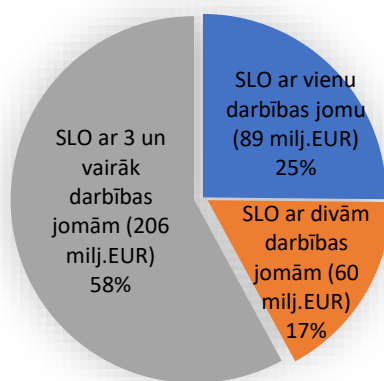
Salīdzinot ar 2023. gadu, kopējais piešķirto jomu skaits turpina samazināties, taču dažās jomās ir neliels pieaugums. Visstraujāk palielinājusies palīdzība katastrofu un ārkārtas situācijās (+22,7%), kas norāda uz pieaugošu aktivitāti krīžu pārvaldībā. Neliels kāpums ir arī izglītībā (+3,0%), kultūrā (+0,9%) un veselības veicināšanā (+2,2%), kamēr zinātne saglabājas nemainīga. Savukārt vairākās tradicionāli lielajās jomās fiksēts kritums: sociālās labklājības celšana (–5,4%), labdarība (–2,9%), sports (–2,0%), vides aizsardzība (–7,1%), cilvēktiesības (–3,5%) un slimību profilakse (–6,9%). Pilsoniskas sabiedrības attīstība faktiski stagnē (–0,2%).

26.grafiks. SLO sadalījums pēc darbības jomu skaita (2024. gads) Avots: VID dati

Analizējot kopsakarību starp SLO darbības jomu skaitu un kopējo ieņēmumu sadalījumu, atklājas būtiskas tendences – 2024. gadā lielākā daļa organizāciju (735 jeb apmēram 43%) darbojas tikai vienā jomā (26.grafiks), savukārt 586 organizācijas (34%) aptver divas jomas, bet 395 organizācijas (23%) – trīs vai vairāk jomas. Tas norāda, ka specializācija vienā jomā ir biežāk sastopama nekā plaša darbības spektra organizācijas. Šo tendenci var skaidrot arī ar SLK praksi rūpīgi vērtēt pieteikumus, analizējot, uz kuru jomu NVO būs orientēta, un piešķirt statusu tikai tad, ja darbība konkrētajā jomā atbilst sabiedriskā labuma kritērijiem. Tas veicina sektora kvalitāti un nodrošina, ka SLO statuss tiek piešķirts organizācijām ar skaidri definētiem mērķiem.

SLO kopējo ieņēmumu sadalījums (2024. gads)

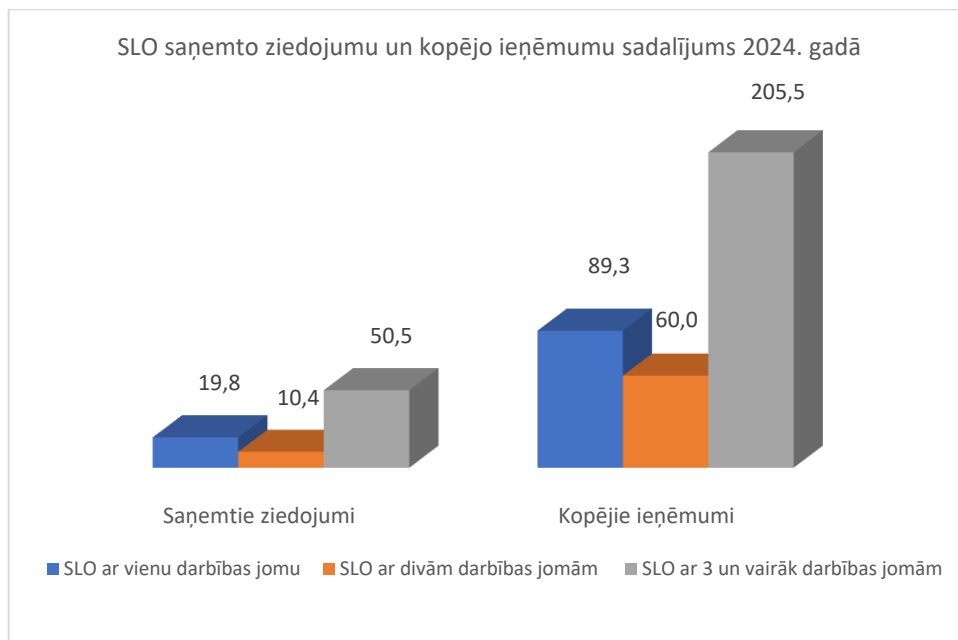

27.grafiks. SLO kopējo ieņēmumu sadalījums (2024. gads) Avots: VID dati

Analizējot kopējo ieņēmumu sadalījumu starp šīm grupām, redzama būtiska disproporcija: organizācijas ar trīs un vairāk darbības jomām, lai gan veido tikai piekto daļu no kopējā skaita, ģenerē 58% no visiem ieņēmumiem (206 milj. EUR) (27.grafiks). Savukārt organizācijas ar vienu darbības jomu, kas ir visvairāk skaitliski, nodrošina tikai 25% no ieņēmumiem (89 milj. EUR), bet divu jomu organizācijas – 17% (60 milj. EUR).

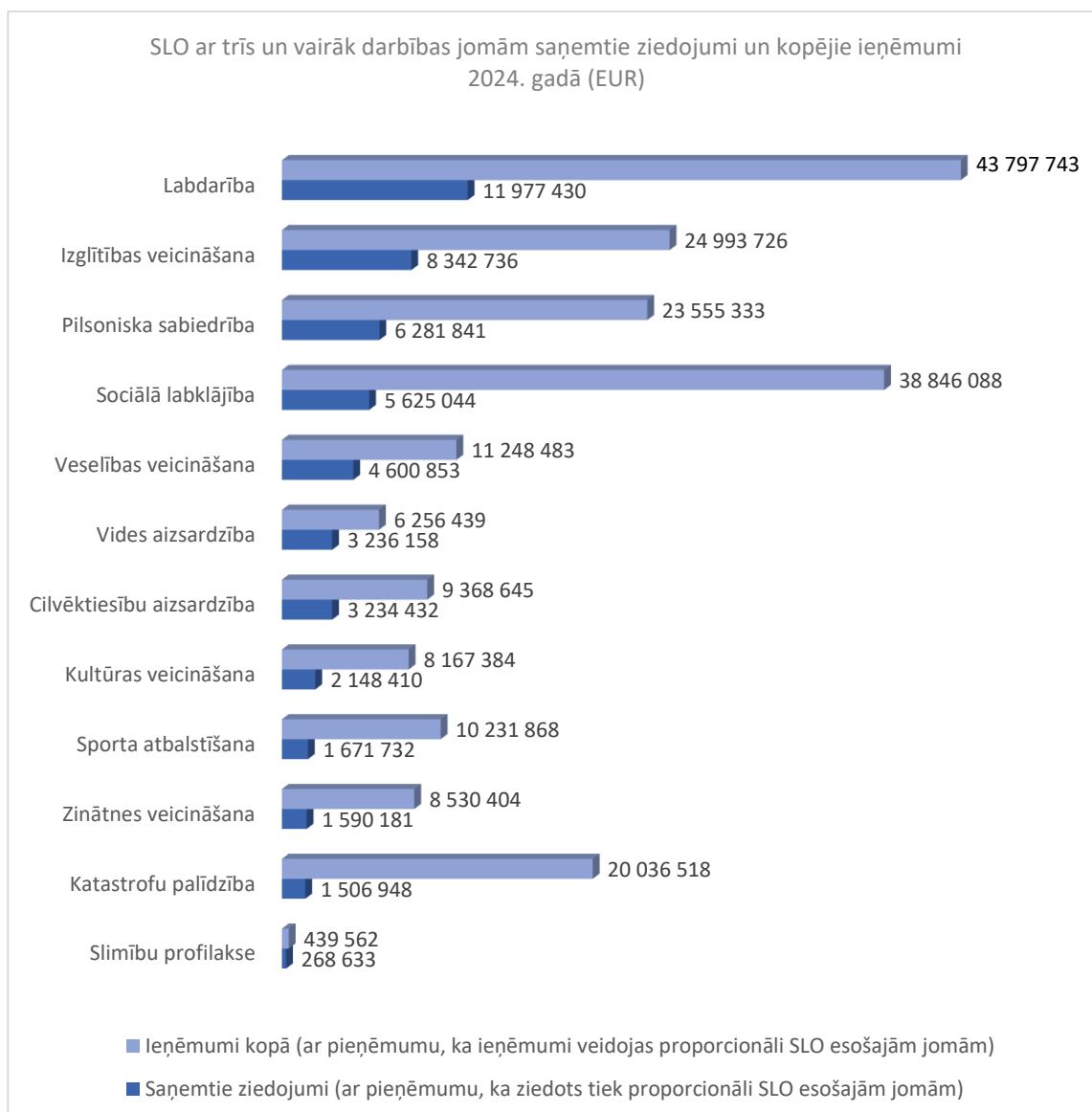
KOMENTĀRS

Iepriekš minētā korelācija arī skaidri parāda, ka darbības jomu daudzveidība ir cieši saistīta ar finanšu kapacitāti: jo plašāks darbības spektrs, jo lielāki resursi un ieņēmumi. Tas var būt saistīts ar spēju piesaistīt dažādus finansējuma avotus, ziedojumus un projektus, kā arī ar lielāku organizāciju mērogu. Savukārt vienas jomas organizācijas, lai gan ir vairākumā, darbojas ar salīdzinoši ierobežotiem līdzekļiem.

28.grafiks. SLO saņemto ziedojumu un kopējo ieņēmumu sadalījums milj. EUR. 2024. gadā. Avots: VID dati.

Analizējot datus, var secināt, ka organizācijas ar plašāku darbības spektru (trīs un vairāk jomas) ir ievērojami dominējošas gan ziedojumu, gan kopējo ieņēmumu ziņā. Lai gan tās veido tikai 23% no visām SLO (395 organizācijas), tās saņēmušas 50,5 miljonus EUR ziedojumus, kas ir vairāk nekā puse no kopējā ziedojumu apjoma, un to kopējie ieņēmumi sasniedz 205,5 miljonus eiro jeb aptuveni 60% no visiem ieņēmumiem (28.grafiks). Savukārt organizācijas ar vienu darbības jomu, kas ir visvairāk skaitliski (735 jeb 43%), saņēmušas 19,8 miljonus eiro ziedojumos un 89,3 miljonus eiro kopējos ieņēmumos, bet divu jomu organizācijas (586 jeb 34%) piesaistījušas 10,4 miljonus eiro ziedojumos un 60 miljonus eiro kopējos ieņēmumos. Šī disproporcija var liecināt, ka atbalstītāji dod priekšroku vai nu ļoti specializētām organizācijām, vai plaša profila organizācijām ar lielu ietekmi, savukārt vidējais segments ir mazāk pievilcīgs. Līdz ar to pašām SLO būtu jāizvērtē stratēģija – vai paplašināt darbības jomas vai fokusēties uz vienu, lai uzlabotu ziedojumu piesaisti.

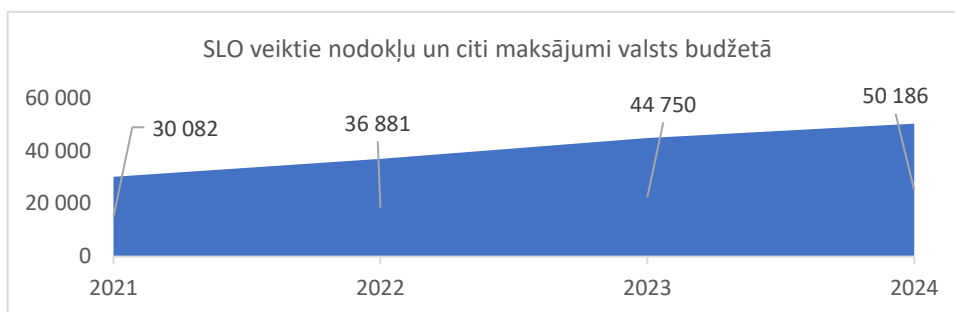
29.grafiks. SLO ar trīs un vairāk darbības jomām saņemtie ziedojumi un kopējie ieņēmumi 2024. gadā (EUR). Avots: VID dati.

2024. gadā ziedojumu dati par SLO ar trīs un vairāk darbības jomām (šajā kategorijā ir lielākais ieņēmumu un ziedojumu apjoms) uzrāda, ka lielākais ziedojumu īpatsvars ir slimību profilaksē, kur no kopējiem ieņēmumiem 0,4396 milj. EUR ziedojumi veido 61,1% (29.grafiks). Otrajā vietā ir vides aizsardzība ar 6,26 miljoniem EUR kopējiem ieņēmumiem, no kuriem ziedojumi ir 3,24 miljoni EUR jeb 51,7%. Veselības veicināšana seko ar 40,9%, bet cilvēktiesību aizsardzība – 34,5%. Izglītības veicināšanā ziedojumi veido 33,4%, savukārt labdarībā – 27,3%, kas ir ievērojams apjoms, ņemot vērā kopējos ieņēmumus 43,8 miljonu EUR apmērā.

Pilsoniskas sabiedrības un kultūras veicināšana uzrāda līdzīgu proporciju – attiecīgi 26,7% un 26,3%, kamēr zinātnes veicināšanā ziedojumu īpatsvars ir 18,6%, bet sporta atbalstīšanā – tikai 16,3%. Sociālās labklājības jomā ziedojumi veido 14,5%, kas norāda uz lielu atkarību no citiem finansējuma avotiem. Viszemākais ziedojumu īpatsvars ir katastrofu palīdzībā – tikai 7,5%, neskatoties uz ievērojamiem kopējiem ieņēmumiem 20 miljonu EUR apmērā.

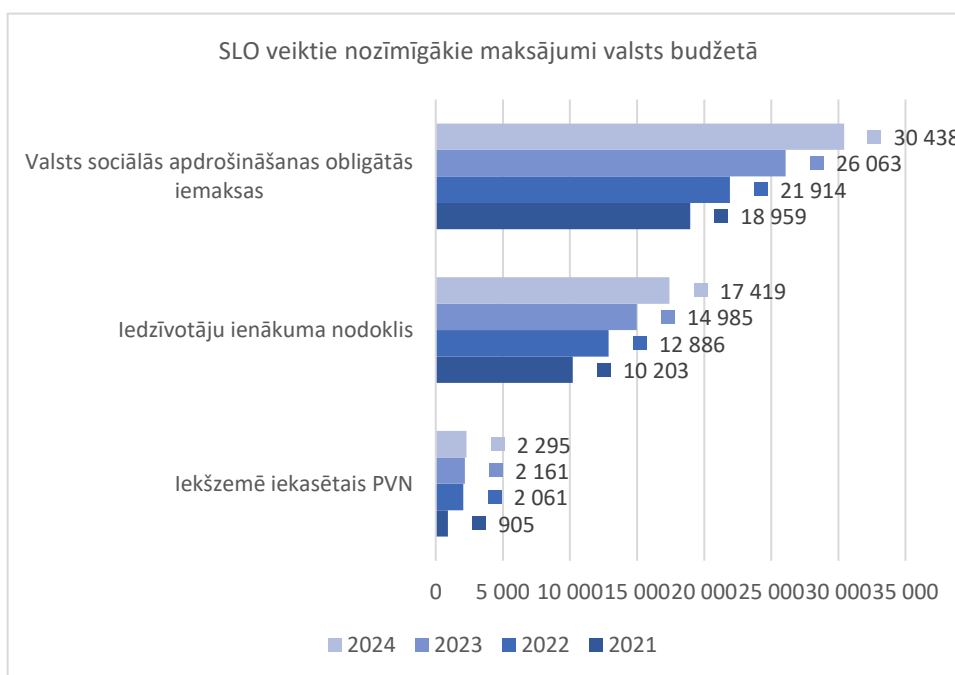
SLO SISTĒMĀ NODARBINĀTIE UN NOMAKSĀTIE NODOKĻI

SLO ekonomiskā ietekme uz valsts budžetu laika posmā no 2021. līdz 2024. gadam ir ievērojami pieaugusi, par ko liecina nodokļu un citu maksājumu dinamika valsts budžetā. 2021. gadā SLO iemaksāja 30,1 milj. EUR, savukārt 2024. gadā šis rādītājs sasniedza 50,2 milj. EUR, kas ir par 67% vairāk nekā pirms četriem gadiem. Pieaugums bijis konsekvents katru gadu: 2022. gadā +22,6%, 2023. gadā +21,3%, bet 2024. gadā +12,1%. Tas apliecina stabilu un ilgtspējīgu izaugsmi, kuras augstākais punkts ir 2024. gads ar rekordlielu nodokļu maksājumu apjomu (30.grafiks).

30.grafiks. SLO veiktie nodokļu un citi maksājumi Valsts kasē tūkst. EUR, dati par periodu 2021. – 2024, tūkst. EUR. Avots: VID dati.

Galvenie nodokļu veidi, kas veido šo pieaugumu, ir IIN un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (turpmāk – VSAOI). IIN maksājumi palielinājušies no 10,2 milj. EUR 2021. gadā līdz 17,4 milj. EUR 2024. gadā (+70%), savukārt VSAOI pieaugušas no 18,96 milj. EUR līdz 30,44 milj. EUR (+60%). Šie divi nodokļu veidi kopā veido vairāk nekā 95% no kopējā maksājumu apjoma, kas norāda uz būtisku SLO ieguldījumu darba tirgū un sociālajā nodrošinājumā (31.grafiks).

31.grafiks. SLO veiktie nozīmīgākie maksājumi Valsts kasē, tūkst. EUR. Avots: VID dati.

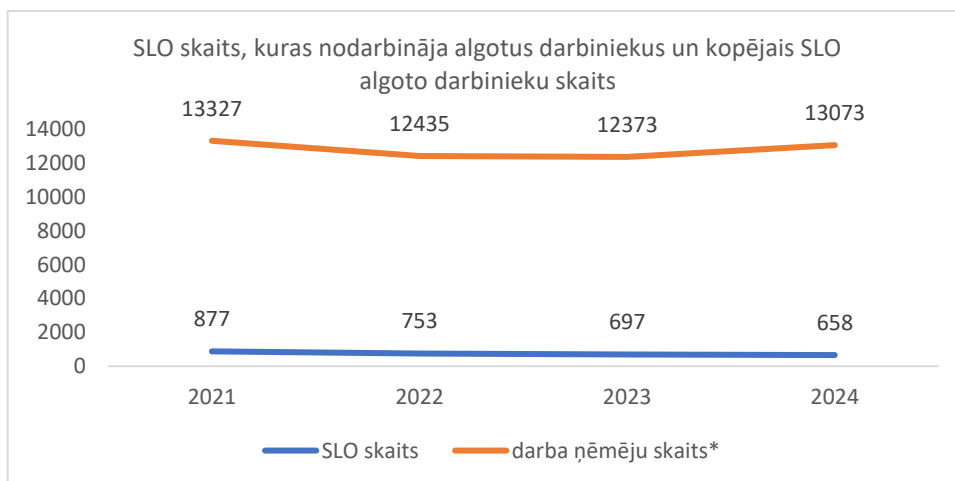
PVN maksājumi arī uzrāda pieaugumu – no 0,905 milj. EUR 2021. gadā līdz 2,29 milj. EUR 2024. gadā, kas ir vairāk nekā divkārtšojies. Citi nodokļi, piemēram, transportlīdzekļu nodokļi un dabas resursu nodokļi, saglabājas salīdzinoši nelielā apjomā, taču arī šeit redzams neliels pieaugums, kas norāda uz plašāku darbības spektru.

Vienlaikus analizējot organizāciju skaitu, kas nodarbināja algotus darbiniekus, redzama pretēja tendence – no 877 organizācijām 2021. gadā līdz 658 organizācijām 2024. gadā, kas ir samazinājums par 25% (32.grafiks). Tomēr kopējais darbinieku skaits saglabājis stabils, svārstoties ap 12–13 tūkstošiem, un 2024. gadā pat pieaudzis līdz 13 073

darbiniekiem. Tas norāda, ka, lai gan organizāciju skaits samazinās, tās kļūst lielākas un finansiāli spēcīgākas, nodrošinot vairāk darba vietu un lielāku nodokļu pienesumu.

KOMENTĀRS

IIN un VSAOI pieaugums galvenokārt nozīmē, ka SLO nodarbina vairāk darbinieku ar lielākām algām, tādējādi palielinot IIN un sociālo iemaksu apjomu, neskatoties uz to, ka organizāciju skaits samazinās.

32.grafiks. SLO skaits, kuras nodarbināja algotus darbiniekus un kopējais SLO algoto darbinieku skaits. *Norādot darba ņēmēju skaitu tiek ņemts vērā, ka darba ņēmējs var būt nodarbināts pie vairākiem darba devējiem, tādējādi tiek skaitīts vairākas reizes.

KOMENTĀRS

Iepriekš minētā tendence liecina par SLO konsolidāciju un efektivitātes pieaugumu – mazāk organizāciju, bet lielāks ieguldījums valsts budžetā. Iespējams, tas saistīts ar lielāku projektu apjomu, piesaistīto finansējumu un profesionālākām darbības formām. 2024. gads ir īpaši nozīmīgs, jo apvieno trīs faktorus: rekordlielus nodokļu maksājumus, darbinieku skaita pieaugumu un turpinātu organizāciju skaita samazināšanos. Tas var norādīt uz strukturālām pārmaiņām SLO sektorā, kur dominē spēcīgākas un finansiāli stabilākas organizācijas. Tomēr ilgtermiņā turpmāka būtiska organizāciju skaita samazināšanās nebūtu vēlama, jo varētu mazināt daudzveidību, pieejamību un sektora spēju nodrošināt plašu sabiedrisko labumu.

SLO AKTUALITĀTES

SLO jomas aktualitātes 2024.–2025. gadā galvenokārt saistītas ar normatīvā regulējuma pārskatīšanu un stratēģisku lēmumu pieņemšanu, lai nodrošinātu ilgtspējīgu un efektīvu sabiedriskā labuma sistēmas darbību.

2024. gada 27. novembrī Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padome nolēma apturēt likumprojekta “Grozījumi Sabiedriskā labuma organizāciju likumā” (TAP Nr. 22-TA-3618) virzību un veikt vispārēju NVO jomas izvērtēšanu. Savukārt 2025. gada 29. janvārī minētā padome pieņēma lēmumu uzsākt padziļinātu pētījumu par visām Latvijā dibinātajām biedrībām un nodibinājumiem, lai izvērtētu to atbilstību tiesiskajam regulējumam un identificētu organizācijas, kas, iespējams, neatbilst biedrību un nodibinājumu būtībai.

Pētījuma veikšanai 2025. gada septembrī Latvijas Pilsoniskā alianse izsludināja atklātu konkursu “Padziļināta izpēte par biedrību un nodibinājumu sektoru” (identifikācijas Nr. 2025/1.5-9), un 2025. gada oktobrī par konkursa uzvarētāju tika paziņots Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, ar kuru noslēgts līgums par pakalpojuma sniegšanu. Līguma priekšmets paredz veikt visaptverošu pētījumu par biedrību un nodibinājumu sektora situāciju Latvijā, apkopot raksturojošos datus par biedru skaitu, darbības jomām un finansējuma avotiem, kā arī izstrādāt salīdzinošu analīzi par vismaz piecu citu valstu pieeju sabiedriskā labuma regulējumam.

Pētījumā jāizvērtē tiesiskā regulējuma atbilstība un jāsniedz rekomendācijas uzlabojumiem. Starpposma atskaite jāiesniedz līdz 2026. gada 30. jūnijam, bet gala ziņojums – līdz 2026. gada 30. septembrim.

KOMENTĀRS

Likumprojekta “Grozījumi Sabiedriskā labuma organizāciju likumā” virzības apturēšana 2024. gada beigās un lēmums 2025. gadā veikt padziļinātu pētījumu par biedrību un nodibinājumu sektoru liecina, ka normatīvā regulējuma pilnveidošana tiek balstīta uz datiem un analīzi. Šāda pieeja ir pozitīva, jo nodrošina kvalitatīvu un ilgtspējīgu risinājumu, taču vienlaikus norāda uz procesa ieilgšanu, kas var radīt nenoteiktību SLO sektorā. Pētījuma rezultāti būs kritiski svarīgi, lai identificētu neatbilstības, salīdzinātu starptautisko praksi un izstrādātu regulējumu, kas stiprina gan NVO, gan sabiedriskā labuma sistēmu Latvijā.

I.Vitenburga 26157795